

LATVIJAS REPUBLIKA
GULBENES RAJONS
LIZUMA PAGASTA PADOME

APSTIPRINĀTS

Ar Lizuma pagasta padomes
2008.gada 20.marta lēmumu
(protokols Nr.3; 3.§)
Priekšsēdētājs A.Strads

2008.gada ____.

LIZUMA PAGASTA TERITORIJAS
PLĀNOJUMS 2008.-2020.

I DAĻA

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Izstrādāja:

Lizuma pagasta padome

Teritorijas plānotājs

S.Zvaigznīte

Kartogrāfisko materiālu sagatavoja:

Gulbenes pilsētas domes

teritoriālpilānotāja

A.Vaska

Teritorijas izmantošanas un apbūves

noteikumus izstrādāja:

arhitekts-teritoriālpilānotājs

A.Kušķis

Lizums, 2008

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	4
Plānošanas situācija	
Pārskats par līdzšinējiem plānošanas dokumentiem	5
1. Plāna pamatprincipi un pagasta pamatvērtības.	
1.1. Plānojuma izstādes pamatprincipi	8
1.2. Lizuma pagasta attīstības mērķi	9
1.3. Lizuma pagasta nākotnes vīzija.	10
2. Esošās situācijas raksturojums.	
2.1. 2.1. Vispārīgas ziņas	11
2.2. Iedzīvotāji un demogrāfiskā situācija.	12
2.3. Lizuma pagasta ģeoloģiskās uzbūves raksturojums	
2.3.1. Reljefs.	14
2.3.2. Ģeoloģiskās uzbūves raksturojums.	14
2.3.3. Derīgie izrakteņi.	19
2.3.4. Virszemes ūdeņi	28
2.3.5. Pazemes ūdens resursi un to aizsargātība	32
2.3.6. Mūsdienu ģeoloģiskie procesi un riska teritorijas.	34
2.4. Zemes izmantošanas struktūra	34
2.4.1. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	35
2.4.2. Meži un purvi	37
2.5. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums	39
2.5.1. Arhitektūras pieminekļi	39
2.5.2. Arheoloģijas pieminekļi	43
2.5.3. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti	43
2.5.3.1. Arheoloģijas pieminekļi	43
2.5.3.2. Arhitektūras un mākslas pieminekļi	44
2.5.3.3. Vēstures pieminekļi	45
2.5.4. Dabas aizsargājамie objekti	46
2.5.4.1. Valsts nozīmes dižkoki	46
2.5.4.2. Vietējās nozīmes dabas objekti un teritorijas	46
2.5.5. Biotopu un sugu mikroliegumi	47
2.5.6. Ainaviski vērtīgās teritorijas	47

2.6. Vides kvalitāte	50
2.7. Inženiertehniskā infrastruktūra	
2.7.1. Ūdensapgāde	51
2.7.2. Kanalizācija	53
2.7.3. Siltumapgāde	54
2.7.4. Elektroapgāde	55
2.7.5. Gāzes apgāde	55
2.7.6. Telekomunikācijas	56
2.7.7. Transporta infrastruktūra	56
2.7.7.1. Dzelzceļa infrastruktūra	56
2.7.7.2. Autoceļu infrastruktūra	57
2.7.7.3. Sabiedriskais transports	60
2.7.8. Sadzīves atkritumu saimniecība	61
2.7.9. Kopsavilkums par uzņēmējdarbību pagastā	61
2.7.10. Izglītības, kultūras, sporta ,veselības un sociālā infrastruktūra	
2.7.10.1. Lizuma vidusskola	63
2.7.10.2. Bibliotēka	64
2.7.10.3. Kultūras nams	65
2.7.10.4. Sports	67
2.7.10.5. Veselības un sociālā aprūpe	68
2.7.11. Mājokļi	73
2.7.12. Tūrisma infrastruktūra	74
2.7.13. Civilā aizsardzība	76
2.7.14. Kapsētu teritorijas	77
2.7.15. Kopīgo interešu teritorijas	78
3. Turpmākie plānošanas pasākumi	79
4. Teritorijas plāna grozīšanas kārtība	79
5. Teritorijas plānojuma risinājumu apraksts un pamatojums	80
6. Teritorijas plānojuma zonējuma apraksts	83
Pielikumi	88

IEVADS

Lizuma pagasta teritorijas plānojums ir tiesiskais pamats lēmumu pieņemšanai par pagasta teritorijas izmantošanu. Plānojums izstrādāts, pamatojoties uz Lizuma pagasta padomes 2004.gada 16.septembra lēmumu Nr.11.§4. Teritorijas plānojuma izstrādei saņemti nosacījumi no Gulbenes rajona padomes, Valsts aģentūras „Valsts veselības aģentūra”, LR VZD Vidzemes reģionālās nodaļas, LR Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas, Madonas reģionālās vides pārvaldes, VAS „Latvijas dzelzceļš”, VUGD Gulbenes brigādes, VAS „Latvenergo”, LR ZM Ziemeļaustrumu reģionālās lauksaimniecības pārvaldes, BO VAS „Latvijas autoceļu direkcija, AS „Latvijas gāze”, SIA „Lattelekom”, SIA „TELE2”, SIA „LMT”, SIA „BITE LATVIJA GROUP” .

Teritorijas plānojums izstrādāts saskaņā ar Latvijas Republikas likumu „Teritorijas attīstības plānošanas likums”(30.10.1998.). Iesākts saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.34 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi” un pabeigts saskaņā ar **Ministru kabineta noteikumiem nr.883** „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”(19.10.2004.).

Teritorijas plānojuma izstrādāšanas process notika , balstoties uz ekspertu priekšlikumiem tos izdiskutējot pagasta izveidotajā attīstības plāna izstrādāšanas darba grupā. Darba grupas locekļi: Aldis Strads(pagasta padomes priekšsēdētājs), Silvija Zvaigznīte(darba grupas vadītāja), Uģis Aigars(pagasta padomes priekšsēdētāja vietnieks), Gunta Biteniece(SIA „Brīvzemnieki” valdes priekšsēdētāja), Zinta Pliena(pagasta zemju uzskaitvede), Baiba Mezīte(ģimenes ārsta prakses vadītāja), Irēna Ābeltiņa(Lizuma vidusskolas direktore), Inta Serģe(lauksaimniecības konsultante), Elita Dūte(kultūras nama direktore), Jānis Jansons(pagasta zemju uzskaitvedis). Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus izstrādāja arhitekts-teritoriālpilnvarotais Aigars Kušķis(sertifikāts arhitekta praksei Nr.10-0650) un plāna grafisko daļu - Gulbenes pilsētas domes teritoriālpilnvarotāja Anita Vaska.

Lizuma pagasta teritorijas plānojums sastāv no paskaidrojuma raksta, grafiskās daļas (kartes mērogā 1:10000 un 1:2000 (Lizuma un Velēnas ciemi), teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem un pārskata par vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādi.

Plānojuma grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi tiek apstiprināti kā saistošie noteikumi.

Lizuma pagasta teritorijas plānojumu izstrādāja Lizuma pagasta padome sadarbībā Lizuma mežniecību, VAS Austrumvidzemes mežsaimniecību, VZD Vidzemes reģionālās nodaļas Gulbenes biroju, Lauku Atbalsta dienesta reģionālo nodaļu un citām institūcijām.

PLĀNOŠANAS SITUĀCIJA.

Pārskats par līdzšinējiem plānošanas dokumentiem

Nacionālais līmenis

Lizuma pagasta teritorijas plānojuma izstrāde uzsākta pirms Nacionālā plānojuma stāšanās spēkā. Uz Lizuma pagasta teritoriju attiecas līdz šim izstrādātā Nacionālā plānojuma daļa – 14.02.2006. MK noteikumi Nr.142 „Noteikumi par nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijām”, kā arī iepriekš spēkā esošie 09.12.2003. MK noteikumi Nr.684 „Noteikumi par nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijām”, kuri par **nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijām** noteica zemes, kurās nogabala zemes kvalitātes novērtējums nav zemāks par 50 ballēm un nogabala platība nav mazāka par 50 ha.

Tiek turpināts darbs pie nacionālā plānojuma sadaļām „Valsts teritorijas apdzīvojuma struktūra” un „nacionālās nozīmes paaugstināta riska teritorijas”.

Lizuma pagastā ir izdalītas 2 apdzīvotas vietas atbilstoši valsts teritorijas apdzīvojuma struktūras noteikumu projektam : Lizuma un Velēnas ciems(sīkāk skatīt nodaļu 2.1.)

Lizuma pagasta teritorijā nav nacionālas nozīmes paaugstināta riska teritoriju.

Reģiona līmenis

Lizuma pagasta teritorija tika plānota saskaņā ar Vidzemes plānošanas reģiona Teritorijas plānojuma vadlīnijām apdzīvotuma un atvērtās telpas plānošanai un infrastruktūras attīstībai.

Lizuma pagasta teritorija Vidzemes reģiona teritorijas plānojuma kontekstā attīstās kā lauksaimniecībai nozīmīga teritorija- t.i. teritorija, kurā ir potenciāls konkurētspējīgai lauksaimniecībai un lauksaimniecība tiek noteikta kā prioritāte, to saglabājot, attīstot un atbalstot, kā arī dabas aizsardzībai nozīmīga teritorija.

Lai nodrošinātu lauksaimniecības attīstību un intensīvu lauksaimniecības zemju izmantošanu, reģiona teritorijas plānojums paredz sekojošas rīcības:

- attīstīt intensīvo lauksaimniecību teritorijās, kuras ir nacionālās nozīmes LIZ un rajonu plānojumos noteiktas kā rajonu nozīmes LIZ,
- nacionālās nozīmes LIZ un rajona nozīmes LIZ transformēšanu citos zemes lietojuma veidos- apmežošana (jebkurš apmežošanas priekšlikums rūpīgi jāapsver teritorijas plānojuma ietvaros), un transformācija apbūvei pieļaut saskaņā ar LR normatīvo aktu prasībām,
- sekmēt esošo un jaunu lauksaimniecības uzņēmumu izveidošanu un darbību, veidojot produktīvas un tehnoloģiski modernas saimniecības,
- ar lauksaimniecības produkcijas pārstrādi saistītos uzņēmumus izvietot reģionālā līmeņa infrastruktūras tuvumā un teritorijās, kurās agrāk bijuši nozīmīgi lauksaimniecības produkcijas ražošanas uzņēmumi vai objekti,

Lai saglabātu lauku apdzīvotumu un tā identitāti, pamata pakalpojumu pieejamību un vides sakoptību, reģiona teritorijas plānojums izvirza vidēja termiņa mērķi vietējās nozīmes centriem - izmantot šo centru novietojumu un kultūrvēsturiskā mantojuma potenciālu, specializējoties attīstībā gan kā lauku teritoriju atbalsta centriem, gan kā pakalpojumu centriem transporta koridoros, gan kā tūrisma vai konkrēta uzņēmējdarbības veida attīstības centriem. Tas panākams ar sekojošām rīcībām:

- jāattīsta un jānodrošina pamata pakalpojumi;
- jāveido lauku un pilsētu sadarbība, stiprinot pilsētu lomu lauku teritoriju atbalstam.

Rajona līmenis

Gulbenes rajona teritorijas attīstību nosaka „Gulbenes rajona teritorijas plānojums 2001.-2013.gads” ar grozījumiem, kas apstiprināti Gulbenes rajona 2006.gada 27.septembra sēdē un ir Gulbenes rajona attīstības plāna sastāvdaļa un balstās uz rajona attīstības programmā izvirzītajiem mērķiem un pamatnostādņēm. Rajona teritorijas plānojums parāda zemes pašreizējo izmantošanu un nosaka rajona intereses teritorijas perspektīvajā izmantošanā. **Plānojuma 3.nodaļa „Teritorijas plānotā un atļautā izmantošana” un karte „Gulbenes rajona teritorijas plānotā un atļautā izmantošana” ir saistoša vietējo pašvaldību teritorijas izstrādei.**

Vietējais līmenis

Lizuma pagastam 2003.gadā izstrādāta Attīstības programma, kurā minēti galvenie pagasta attīstības ilgtermiņa mērķi:

- izglītotas, veselas un humānas vides izveidošana;
- kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana;
- sakārtota pagasta infrastruktūra;
- uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšana;
- lauku tūrisma attīstība;
- lauksaimniecības attīstības veicināšana.

1. PLĀNA PAMATPRINCIPI UN PAGASTA PAMATVĒRTĪBAS

1.1. Plānojuma izstrādes pamatprincipi

Ilgtspējīgas attīstības princips

Teritorijas plānojuma izstrādes procesā, lai veicinātu pagasta teritorijas ilgtspējīgu attīstību, veikta teritorijas kultūrvēsturiskā mantojuma un bioloģiskās un ainaviskās daudzveidības izpēte. Teritorijas plānojums veidots ar ideju, samazināt ietekmi uz vides jutīgām teritorijām, vienlaikus veicinot pagasta ekonomisko attīstību kopumā.

Atklātuma un sabiedrības līdzdalības princips

Lizuma pagasta teritorijas plānojums ir publisks dokuments un kā tāds pieejams visiem interesentiem.

Pagasta iedzīvotāji tika iesaistīti teritorijas plānojuma izstrādes procesā, izmantojot dažādus saziņas līdzekļus (publikācijas „Lizuma Vēstis”). Iedzīvotāji savas intereses teritorijas izmantošanā varēja izteikt darba grupu apspriedēs. Rezultātā tika iegūta informācija par situāciju pagastā un pagasta iedzīvotāju vēlmēm. Pagasta iedzīvotāji piedalījās teritorijas plānojuma izvērtēšanā, izsakot savus priekšlikumus teritorijas mērķa noteikšanā un tālākajā attīstībā.

Subsīdaritātes princips

Lizuma pagasta teritorijas plānojums risina jautājumus atbilstoši savai kompetencei, vienlaicīgi ievērojot augstāka līmeņa teritorijas plānošanas dokumentu prasības.

Daudzveidības princips

Lizuma pagasta teritorijas plānojums nodrošina vides, kultūrvides, resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību.

Pēctecības princips

Pagasta teritorijas plānojums izstrādāts, ņemot vērā Lizuma un Velēnas ciemu plānojuma projektus. Esošie materiāli tika izvērtēti, balstoties uz izmaiņām, ko radījušas zemes reforma un zemes izmantošanas politika valstī kopumā un pagastā.

Kopsakarības princips

Pagasta teritorijas plānojums veidots ar mērķi, noteikt prioritātes:

- pagasta attīstības veicināšanai;
- optimālai teritorijā esošo resursu izmantošanai;
- labvēlīgai apstākļu radīšanai pagasta iedzīvotāju darbam un dzīvei;
- dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un atjaunošanai nākamajām paaudzēm.

Konkurences princips

Pagasta plānojums balstās uz attīstības programmā atklātajām teritorijas attīstības priekšrocībām un attīstības prioritātēm. Plānojums rada vienlīdzīgus priekšnoteikumus uzņēmējdarbības attīstībai visā pagasta teritorijā.

1.2. Lizuma pagasta attīstības mērķi

- Nodrošināt Lizuma pagasta teritorijas racionālu izmantošanu, kas veicinātu līdzsvarotu ekonomisko un tūrisma attīstību, saglabātu dabas un kultūrvidi atbilstoši nacionālās un vietējās nozīmes attīstības ilgtermiņa prioritātēm un attīstības plāniem.
- Nodrošināt Lizuma pagasta teritorijas ilgspējīgu attīstību.
- Nodrošināt kvalitatīvu dzīves vidi cilvēkam un sabiedrībai kopumā.
- Veicināt līdzsvarotu uzņēmējdarbības attīstību Lizuma pagastā.

- Garantēt zemes īpašnieku un lietotāju tiesības izmantot un attīstīt savu īpašumu vai lietošanā nodoto zemi saskaņā ar teritorijas plānojuma nosacījumiem.
- Nodrošināt sabiedrībai iespēju iegūt informāciju, izteikt savu viedokli un piedalīties teritorijas plānojuma izstrādāšanas procesā.

1.3. Lizuma pagasta nākotnes vīzija

Lizuma pagasts ir ekonomiski patstāvīga pašvaldības teritorija ar mūsdienīgu izglītības sistēmu, ar veselu un humānu vidi, sakārtotu infrastruktūru un saglabātu kultūrvēsturisko mantojumu, kas nodrošina iesaistīšanos tūrisma apritē, attīstītu un konkurētspējīgu lauksaimniecību un uzņēmējdarbību.

2. ESOSĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

2.1. Vispārīgas ziņas

Lizuma pagasts atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā un Gulbenes rajona rietumu daļā. Tas atrodas 172 km no Rīgas, 28 km attālumā no rajona centra Gulbenes. Autoceļš Smiltene – Gulbene ir 6 km attālumā no pagasta centra, bet Vidzemes šoseja Rīga-Veclaicene – 42 km attālumā.

Lizuma pagasts robežojas ar Rankas, Druvienas, Tirzas un Lejasciema pagastiem.

Lizuma pagasta teritorija ir 107.79 km². Uz 2007.g.1.janvāri Lizuma pagastā dzīvesvietu bija deklarējuši 1634 iedzīvotāji. Iedzīvotāju blīvums – 15.3 iedz./km².

Pagastu šķērso pārvadājumiem slēgtā dzelzceļa līnija Rīga- Gulbene – Vecumi(caur Ieriķiem), valsts I šķiras autoceļš P27 Smiltene - Gulbene, II šķiras autoceļi P38 Cesvaine – Velēna, V411 Velēna – Vireši, V433 Lizums – Druviens, V442 Velēna – Rīdūži, V436 Ranka – Tirza.

Cauri pagasta teritorijai līkumo Gauja, uzņemot Urieksti, Radzupīti un Saliņupīti. Pagasta austrumu daļā plūst Gosupe.

Nosakot Lizuma un Velēnas ciema robežas ir ņemti vērā likuma „Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu” 11.panta nosacījumi(Lizuma pagasta padomes lēmums protokols Nr.5;4.§)

Pamatojoties uz LR MK „Noteikumi par valsts teritorijas apdzīvojuma struktūru un tās attīstību”, Lizuma pagasta administratīvā teritorija iedalās šādi:

Novada nozīmes centrs – Lizums, kas nodrošina plašu pakalpojumu klāstu sabiedriskajā, sociālajā, kultūras un citās jomās.

Vietējās nozīmes centrs – Velēna, kur pakalpojumu klāsts ir mazs. No sabiedriskajiem pakalpojumiem darbojas pasts, baznīca, pārtikas tirdzniecība, degvielas uzpilde, izbraukuma tirdzniecība. Šis centrs nodrošina tuvākās apkārtnes iedzīvotājiem ikdienā nepieciešamo pakalpojumu minimumu.

2.2. Iedzīvotāji un demogrāfiskā situācija.

Pēc iedzīvotāju reģistra datiem uz 2007.01.01. Lizuma pagasta teritorijā deklarējuši dzīvesvietu 1634 iedzīvotāji no tiem 726 dzīvo Lizuma ciemā, 124 – Velēnā un 794 citās apdzīvotās vietās un viensētās.

2.2.1.tabula

Lizuma pagasta iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra

	Kopā	t.sk.	
		vīrieši	sievietes
Līdz darbības vecumam	282	147	135
Darbības vecumā	1034	536	498
Virs darbības vecuma	331	106	225

Darbībasīgā vecumā ir 63 % no pagasta iedzīvotājiem, līdz darbības vecumam 17 %, pēc darbības vecuma – 20 %.

Pēc dzimuma struktūras pagastā ir neliels sieviešu pārsvars – 52 % un 48 % vīriešu.

Iedzīvotāju dabiskais pieaugums pa gadiem raksturots tabulā 2.2.2.

2.2.2.tabula

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005	2006.
Dzimuši	15	14	10	12	7	15	12

Miruši	18	22	27	18	25	17	30
Dabiskais pieaug.	-3	-8	-17	-6	-18	-2	-18

Analizējot tabulu 2.2.2. redzams, ka dzimušo bērnu skaits samazinās, savukārt iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir ar „-”zīmi. Viskritiskākais bija 2004.g., kad piedzima tikai 7 bērni.

Noslēgtas laulības:2003.g. – 10 (3 pagastā un 7 baznīcā)

2004.g. - 13 (7 pagastā un 6 baznīcā)

2005.g. - 13 (3 pagastā un 10 baznīcā).

2006.g. - 11

Lizuma vidusskolā 2005./06.m.g. mācījās 301 skolēns, tajā skaitā no kaimiņu un citiem pagastiem un rajoniem – 43 jeb 14.3% (Tirza, Galgauska, Ranka, Druvienu, Rīga, Ventspils, Variņi, Lejasciems, Kalncempji, Vijciems). Līdz šim skolā nav bijis problēmu ar klašu nokomplektēšanu, 5.,6.,7. un 8. kl. ir pa 2 klašu komplektiem.

Bezdarba līmenis pagastā nav augsts 4.9 %, kas ievērojami zemāks nekā rajonā un valstī kopumā. Bezdarba problēma ir mazāk aktuāla nekā citos reģionos.

Pagastā ir vairāki lieli uzņēmumi - SWF SIA „Avoti”, SIA „Dimdiņi”, SIA „Brīvzemnieki”, kas nodrošina pagasta iedzīvotājus ar darbu un vēl piesaista darba rokas no citiem pagastiem un pat rajoniem. Neskatoties uz to, tomēr daļa pagasta jauniešu dodas darba meklējumos uz pilsētām un ārvalstīm.

Iedzīvotāju nacionālais sastāvs(uz 01.01.2007.)

Latvieši 1468 (89 %)

Krievi 78 (5 %)

Baltkrievi 22 (1 %)

Ukraiņi 26 (2 %)

Poļi 39 (2 %)

Pārējie 11 (0.6 %)

Pēc pilsoniskās piederības pagastā dzīvo 1557 pilsoņi jeb 95 % un 5 % Latvijas nepilsoņu

Prognozējams, ka iedzīvotāju skaits nākamos 5 gadus var nedaudz samazināties. Iedzīvotāju svārstības daļēji atkarīgas no demogrāfiskās, ekonomiskās un sociālās situācijas valstī.

2.3.Lizuma pagasta ģeoloģiskās uzbūves raksturojums.

2.3.1. Reljefs.

Lizuma pagasta ziemeļu daļa atrodas Tālavas zemienes Trapenes līdzenumā, dienvidu daļa – Vidzemes augstienes Augšgaujas pazeminājumā. Ziemeļu daļā plešas viļņots līdzens ar mežiem un kūdrājiem, dienvidu daļa pauguraināka. Vairāki pauguri pārsniedz 150 m virs jūras līmeņa augstumu, augstākais paugurs (182.1 m v.j.l.) atrodas nedaudz uz dienvidrietumiem no Lizuma.

Pateicoties ģeogrāfiskā stāvokļa īpatnībām – Lizums izvietojas Vidzemes augstienes ziemeļaustrumu nomalē esošajā paugurmasīvā, kuru no visām pusēm apņem reljefa pazeminājumi – no Lizuma apkārtnes paveras vizuāli pievilcīgi skati ar ļoti tālām perspektīvām. Austrumu virzienā pārredzama Vidusgaujas ieplaka, bet aiz tās – Gulbenes paugurvalnis un Alūksnes augstiene, iespējams pat Munameģis. Šī ainava vērojama no vairākiem skatu punktiem, bet visiespaidīgākā tā ir, raugoties no Ģeistu kalna. No Pereškalna rietumu virzienā var saskatīt Piebalgas pauguraini Vidzemes augstienē.

2.3.2. Ģeoloģiskās uzbūves raksturojums.

Lizuma pagasta teritorijas ģeoloģiskā uzbūve nav pārāk sarežģīta un uzskatāma par labi izpētītu. Iepriekšējos gados te mērogā 1:200 000 veikta ģeoloģiskā, hidroģeoloģiskā, inženierģeoloģiskā, gravimetriskā un aeromagnētiskā kartēšana. Pagājušā gadsimta II pusē pagasta teritorijā pabeigta arī melioratīvā (meliorācijas darbu vajadzībām) kompleksā hidroģeoloģiskā un inženierģeoloģiskā

kartēšana mērogā 1:50 000. Šajā laikā veikti arī atsevišķu derīgo izrakteņu meklēšanas un izpētes darbi.

Pagasta teritorijā laikā līdz mūsdienām izurbti 44 urbumi, t.s. 14 ģeoloģiskās kartēšanas un 30 – pazemes ūdens ieguvei, kā arī vairāki seklāki urbumi derīgo izrakteņu meklēšanas un izpētes nolūkiem. To dziļums mainās no dažiem līdz 265 metriem (fermā “Birzuļi”).

Vidzemes un Latgales ziemeļaustrumu rajoni iekļaujas Latvijas sedlienes robežās, kura ir Austrumeiropas – lielas reģionālās nozīmes ģeoloģiskās struktūras sastāvdaļa.

Sedlienei, salīdzinot ar valsts rietumu reģioniem, raksturīgs ievērojami mazāks nogulumiežu segas biezums un nepilnīgāks tās stratigrāfiskais griezum.

Pēc iežu vecuma, sastāva, saguluma apstākļiem un fizikālajām īpašībām to vertikālajā griezumā te iezīmējas trīs krasi atšķirīgi kompleksi: apakšējais – kristāliskais pamatklintājs, vidējais – pirmskvartāra nogulumiežu sega un augšējais – kvartāra perioda veidojumi.

Kristāliskais pamatklintājs

Kristāliskais pamatklintājs nevienā no pagastā izvietotajiem urbumiem nav atsegts. Spriežot pēc tuvākā dziļurbuma (Cesvaines apkārtnē) datiem, šinī apvidū pamatklintāju visticamāk veido dažāda sastāva metamorfie ieži (gneisi, gneisogranīti, migmatīti, amfibolīti) kuri ieguļ 1050-1100 m dziļumā.

Pirmskvartāra nogulumu sega

Vidējo kompleksu – pirmskvartāra nogulumu segu veido ķīmiskās izgulsnēšanās un klastiskie (drupu) ieži. Nogulumu kopbiezums sasniedz 1000-1050 m.

Pirmskvartāra nogulumiežu segas visvecāko – **venda nogulumu** slāņkopas biezums sasniedz 40-50 m, ieguluma dziļums – ap 1050 m. To pārsvarā veido smilšains aleirīts un aleirītisks māls.

Kembrija nogulumu slāņkopu apakšdaļā ieguļ t.s. “zilie māli” ar retiem aleirītu vai smalkgraudainu smilšakmeņu starpslāņiem, bet augšdaļā – balti kvarca smilšakmeņi, kuros sastopami bagātīgi sālsūdeņi ar sāļu koncentrāciju līdz 100-110 g/l. Kembrija nogulumu kopējais biezums – 70-75 m.

Ordovika nogulumi – pārsvarā kaļķakmeņi, pamatnē arī mergēļi, veidojušies jūras apstākļos un tie pārsedz kembrija terigēnos nogulumus. Ordovika slāņkopas iedalītas 3 nodaļās: apakšējā, vidējā un augšējā. To kopējais biezums ir visai pastāvīgs un sasniedz 170-190 m. Ordovika nogulumu virsma ieguļ aptuveni 800 m dziļumā.

Silūra slāņkopas, kuras pārklāj ordovika iežus, veido mergēļi, domerīti un kaļķakmeņi. To kopējais maksimālais biezums apmēram ir 200-230 m.

Derīgie izrakteņi ordovika un silūra slāņkopās nav konstatēti. Par galveno šo slāņkopu īpatnību visā Latvijas teritorijā uzskata tikai iežu izolētspēju, jo tie neļauj kembrija sālsūdeņiem iekļūt devona sistēmas daudz vājāk mineralizētajos ūdens horizontos.

Devona nogulumi. Devona nogulumu kopējais biezums ir ap 550 m.

Tuvākais urbums, kurā atsegts gandrīz pilns devona griezum (izņemot Ķemeru svītu) atrodas Tirzas ciema apkārtnē, apmēram 5 km aiz pagasta dienvidaustrumu robežas. Urbuma dziļums ir 500 m un tā ģeoloģisko griezum ar lielu ticamības pakāpi var attiecināt arī uz visu Lizuma pagasta teritoriju. Devona pamatnē šinī reģionā ieguļ **Ķemeru un Pernavas svītas** terigēnie ieži – dzeltenpelēki smilšakmeņi ar aleirolītu un mālu starpkārtām, kuru biezums sasniedz 100-120 m.

Jāatzīmē, ka terigēnā kompleksa smilšainajos slāņos sastopamie pazemes ūdeņi ir mineralizēti un, izdarot papildus izpētes darbus, tos varētu izmantot kā galda dzeramos minerālūdeņus, iespējams, arī dziedniecības nolūkos.

Narvas svīta gandrīz visā Latvijas teritorijā ir stabils reģionālais sprostsānis, kas atdala saldūdens horizontus no zemāk iegulošajiem minerālūdeņiem ar daudz augstāku mineralizācijas pakāpi. To veido ūdeni necaurlaidīga slāņkopa – domerīti, mālaini dolomīti un māli. Svītas biezums Tirzas urbumā – 114 m.

Virs Narvas svītas ieguļ apjomīgs terigēno iežu komplekss, kurš apvieno **Arukilas, Burtnieku**, kā arī **Gaujas un Amatas svītu** smilšakmeņus ar aleirolītu un mālu starpslāņiem. Šis komplekss veido ūdenssaturu horizontu, kurš uzskatāms par drošu kvalitatīva saldūdens ieguves avotu visā pagasta teritorijā. Pilns terigēnā kompleksa biezums Gulbenes rajonā sasniedz 220-225 m.

Pļaviņu svītas nogulumu veidošanās laikā iezīmējas atšķirīgi sedimentācijas apstākļi un sākās karbonātisko iežu izgulsnēšanās. Šie nogulumi galvenokārt sastāv no dolomītiem ar domerītu un aleirolītu starpkārtām, kuru kopējais biezums sasniedz 35-40 m. Svītas virsma ieguļ aptuveni 100 m dziļumā.

Pļaviņu horizontu pārsedz ap 10 m bieza **Salaspils svītas** mergeļu slāņkopa. Šiem nogulumiem nav praktiskas saimnieciskās nozīmes.

Daugavas svītas nogulumi – pārsvarā dolomīti ar retiem domerītu un mergeļu starpslāņiem, atsegti vairākos urbumos, kur tie ieguļ 48-90 m dziļumā. Gan pēc sastāva, gan arī pēc saguluma apstākļiem tie ir ļoti līdzīgi Pļaviņu svītas iežiem. Maksimālais nogulumu biezums – 25 m.

Jaunāko terīgēno iežu kompleksu, kas pagasta teritorijā lielākajā daļā ieguļ tieši zem kvartāra nogulumu segas, veido **Katlešu** un **Ogres svītu** smalkgraudainie smilšakmeņi, mālaini aleirolīti, māli un mergeļi. To kopējais biezums, atkarībā no denudācijas procesu intensitātes, mainās no 10 –20 līdz 60 metriem. Šo svītu izplatības robežu noteikšana ir ļoti apgrūtināta, jo abu svītu iežu sastāvs ir ļoti līdzīgs. Pamatoti robežu var noteikt tikai pēc organismu atlieku analīzes, vai izsekojot to uzbūvē atsevišķu iežu saguluma ritmus.

Katlešu un Ogres svītas smilšainos slāņus izmanto kā galveno ūdens ieguves avotu gandrīz visā pagasta teritorijā.

Stipinu svītas karbonātiskie ieži pagasta teritorijā ir visjaunākie pirmskvartāra nogulumi. Tie konstatēti tikai vienā urbumā pie pagasta ziemeļu robežas, kur svītas biezums ir 3,2 m.

Kvartāra nogulumi

Kvartārs aptver visjaunāko Zemes attīstības periodu, kas sākās pirms aptuveni 1,7 miljoniem gadu. Tā nogulumi veido nogulumiežu segas virsējo kārtu, kura ar stratigrāfisku un leņķa diskordanci pārsedz devona iežus.

Pagasta teritorijā kvartāra nogulumi veido nepārtrauktu, nevienmērīga biezuma segu. Gaujas ielejā tās biezums visbiežāk nepārsniedz 10 m, savukārt pagasta dienvidu daļā kvartāra nogulumu biezums ir maksimālais un sasniedz 60 m.

Kvartāra segai raksturīgas arī nogulumu slāņkopu normāla saguluma glaciotektoniskas deformācijas (krokas, uzbīdījumi un to kompleksi), kā arī dažāda lieluma atrauteņi, kas arī ir glaciotektonisko struktūru raksturīgs elements. Deformācijas vislabāk izpētītas un novērojamas pēdējā apledojuma veidojumos.

Lizuma pagasta robežās apzināti triju – Lētīzas, Kurzemes un Latvijas apledojumu atstātie nogulumi. Vislielākā nozīme kvartāra segas veidošanai ir pēdējam – Latvijas leduslaikmetam. Vecāko – Lētīzas un Kurzemes apledojumu nogulumi

sastopami tikai pagasta teritorijas dienvidu daļā, kur konstatēta visbiežākā kvartāra nogulumu sega.

Latvijas leduslaikmeta un tam sekojošā pēcloduslaikmeta nogulumi aizņem ģeoloģiskā griezumā augšējo daļu. Tie izplatīti visā pagasta teritorijā un veido pašreizējās reljefa formas. Latvijas leduslaikmeta veidojumu sastāvs ir ļoti mainīgs. Pārsvārā sastopami **glacigēnie nogulumi (morēna)** – sarkanbrūna vai brūna mālsmilts, kurā bieži iekļautas dažāda sastāva starpkārtas un ieslēgumi. Nogulumu biezums visbiežāk ir 10-15 m, bet paugurainēs dažviet sasniedz 25-30 m. Savukārt pagasta ziemeļos – Gaujas ielejā morēnas biezums ir mazāks par 10 m.

Fluvioglaciālie jeb tekošo ledāja kušanas ūdeņu nogulumi – dažādgraudaina smilts ar grants un oļu piemaisījumu veido atsevišķus paugurainus masīvus augstienēs, retāk – vaļņveida formas paaugstinājumus līdzenumos. Zemes virspusē šie nogulumi aizņem plašu teritoriju pagasta ziemeļrietumu daļā, bet lēcu un ieslēgumu veidā sastopami diezgan bieži morēnā.

Limnoglaciālie nogulumi jeb ledāja kušanas ūdeņu baseinu nogulumi – māli, aleirīti, smalkgraudaina smilts, kuru kopējais biezums reti pārsniedz 5-7 m, izplatīti lielākoties pagasta ziemeļaustrumos – Trapenes līdzenumā. Šie nogulumi (smilts, aleirīti) veido arī starpslāņus morēnā.

Purvu nogulumi, veidojot nelielus masīvus reljefa pazeminājumos, diezgan plaši izplatīti, gandrīz visā pagasta teritorijā. Izšķir zemā, augstā un pārejas tipa purvus. Pārsvārā sastop zemā tipa koku un koku-grīšļu, kā arī augstā tipa sfagnu un spilvu-sfagnu kūdras. Kūdras biezums svārstās no dažiem decimetriem līdz 5-8 m. Jāatzīmē, ka kūdras uzkrāšanās turpinās arī mūsdienās un tā pieskaitāma pie derīgajiem izrakteņiem, kas ļoti ilgā laika periodā var atjaunoties.

Aluviālie nogulumi sastopami upju un strautu gultnēs. Mazākajās upēs to biezums lielākoties nepārsniedz 1,0-1,5 m, bet Gaujas upes ielejā tas iespējams sasniedz jau 3,0-4,0 m. Aluviālos nogulumus pārsvārā veido smilts ar grants un oļu, vietām arī dūņu un kūdras piejaukumu.

Lizuma pagasta teritorija atrodas divu glaciomorfoģenētisko dabas apvidu – Trapenes līdzenuma un Augšgaujas pazeminājuma saskares robežzonā.

Trapenes līdzenumā, kas aizņem plašu teritoriju Gaujas vidusteces rajonā, iekļaujas tikai paša pagasta ziemeļu daļa. Šis apvidus ir viļņots līdzenums, kuru pagasta teritorijā klāj fluvioglaciālie vai limnoglaciālie veidojumi – dažādgraudaina

un aleirītiska smilts kā arī aleirītisks māls. Līdzenumu nedaudz saposmo Gaujas un tās pieteku ielejas.

Raksturīgi, ka Trapenes līdzenums aizņem lēzenu pazeminājumu devona iežu virsmā. Devona nogulumus pārklāj daļēji izskalota smilšaina neviendabīga morēna ar smilts un grants ieslēgumiem vai starpkārtām, kuras kopējais biežums dažviet sasniedz 15-20 m. Morēnu parasti klāj dažus metrus biezs dažādgraudainas vai aleirītiskas smilts slānis, kā arī aleirītisks māls. Gruntsūdens līmenis lielākoties ieguļ 2-5 m dziļumā.

Augšgaujas pazeminājums aizņem Gaujas un Tirzas augšteču rajonu un Vidzemes augstienes ziemeļaustrumu nogāzi, kas austrumu virzienā pakāpeniski pāriet Trapenes līdzenumā.

Augšgaujas pazeminājuma lielākajā daļā, arī Lizuma pagasta teritorijā, kvartāra nogulumu biežums sasniedz 35-60 m. Kvartāra segu un mūsdienu reljefa formas pārsvarā te veido pēdējā (Latvijas leduslaikmeta nogulumi), kuri galvenokārt sastāv no sarkanīgi brūnas vai brūnas mālsmilts un smilšmāla. Zemes virspusē daudzviet atsedzas ne tikai morēna, bet arī ledus kušanas ūdeņu veidojumi – smilts, grants un oļi ar laukakmeņu piejaukumu. Ar šiem nogulumiem parasti saistītas svarīgākās pagasta grants un smilts atradnes.

2.3.3.Derīgie izrakteņi.

Par rūpnieciskas nozīmes derīgajiem izrakteņiem pašreiz pagastā var uzskatīt pazemes ūdeņus, smilts-grants maisījumu, bezakmens mālus un vairākas kūdras iegulas.

Pēc MK 2006.gada 19. septembra noteikumiem Nr.779 „Derīgo izrakteņu ieguves kārtība” un 2007.g.24.aprīļa MK noteikumiem Nr.280 “*Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas un ģeoloģiskās informācijas izmantošanas vispārīgā kārtība*” derīgo izrakteņu krājumu izpētei, ieguvei un uzskaiti tiek piemērota derīgo izrakteņu krājumu klasifikācija, kas nosaka vienotas prasības to iedalīšanai kategorijās atbilstoši ģeoloģiskās izpētes detalizācijai:

- **A kategorijā jeb izpētītos krājumos,**
- **N kategorijā jeb novērtētos krājumos,**

- **P kategorijā jeb prognozētos krājumos.**

Vienā atradnē iespējami kā A, tā N kategorijas krājumi, bet teritorijas ar prognozētajiem krājumiem sauc par perspektīvajiem laukumiem (laukiem).

KARTOSHĒMA Nr.1 DERĪGIE IZRAKTEŅI LIZUMA PAGASTĀ
(skat.pielikumu)

Smilts un grants

Smilts-grants maisījumam ir ļoti liela saimnieciska nozīme un Latvijas zemes dziļēs tas ir visplašāk sastopamais derīgais izraktenis, kuru veido vairāk vai mazāk noapaļotas iežu atlūzu un minerālu graudiņu sakopojums.

Smilts un grants maisījums izmantojams daudzās tautsaimniecības nozarēs: betona, būvjavu un silikātķieģeļu izgatavošanai, ceļu būvēs, uzbērumu veidošanai būvlaukumos u.c. Jautājumā par smilts un grants klasifikāciju nav vienprātības. Pašlaik Latvijā būvniecības praksē par smilti uzskata materiālu ar graudiņu izmēriem no 0,14 līdz 5 mm, bet par granti – 5-70 mm lielus graudus. Dažreiz 20-70 mm frakciju dēvē par oļiem, bet lielāku par 70 mm – par akmeņiem. Savukārt pēc Eiropas normatīviem par smilti jeb smalku minerālmateriālu būtu jāuzskata graudiņus mazākus par 4-2 mm. Šajos normatīvos pazemināta arī smilts smalko graudu apakšējā robeža – 0,063 mm.

Latvijā smilts un grants atradnēs produktīvo slāņkopu pārsvarā veido smilts un tikai atsevišķos starpslāņos dominē grants un oļu frakcija. Šī materiāla kvalitāti parasti nosaka ne tikai graudiņu izmēri, bet arī to sastāvs. Svarīgākais kvalitātes rādītājs ir magmatisko iežu graudiņu daudzums maisījumā, jo tie ir stiprāki un arī salizturīgāki. Rupjākās un izturīgākās grants frakcijas izmantojamas betonā kā pildviela, bet smilts – kā būvjavu sastāvdaļa, ceļu būvēs, uzbērumu veidošanai būvlaukumos u.c.

Atbilstoši normatīvajiem dokumentiem dabas resursu nodokļa noteikšanai maisījumam, kurā grants graudu saturs ir mazāks par 15%, uzskata par smilti, bet materiālu ar grants frakcijas saturu lielāku par 15% – par smilts-grants maisījumu. Šāda attiecība tiek ievērota arī atradņu klasifikācijā.

Lizuma pagastā iepriekšējos gados ģeoloģiskās meklēšanas un izpētes darbu gaitā apzinātas vairākas atradnes kā arī perspektīvi smilts un grants izplatības lauki, dažviet ar ievērojamiem derīgā izraktena krājumiem. Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras datu bāzē “Būvmateriālu izejvielu atradnes” pašlaik iekļauti dati par 7 pagastā pētītām atradnēm un vienu prognozēto krājumu lauku. Kopējais smilts un grants krājumu apjoms visās 7 atradnēs noteikts: izpētīto (A kateg.) – 8,1 milj.m³; novērtēto (N kateg.) – 10,25 milj.m³.

Izziņas materiāli par smilts-grants atradnēm un perspektīviem laukiem apkopoti 1.tabulā.

Kā liecina tabulas dati, par nozīmīgākajām iegulām, spriežot pēc krājumu apjoma, uzskatāmas trīs atradnes: Augstie kalni, Zvejnieki – Kūpiņi un Saliņkrogs II.

Augsto kalnu atradne atrodas apmēram 2 km dienvidaustrumos no Velēnas ciema, kur aizņem 37,25 ha lielu platību. Atradne pētīta vairākkārt. Smilts iegula te sastāv no ledāja kušanas ūdens straumju veidotām slāņkopām, kurās viens no nozīmīgākiem kvalitātes rādītājiem – grants frakciju saturs diemžēl nepārsniedz 6,7 %. Maksimālais derīgā slāņa biezums atradnē sasniedz pat 27 m, bet segkārtas biezums nepārsniedz 2,0 m. Kaut gan iegulā ir samērā zems grants saturs, atradni pašlaik izmanto VAS Gulbenes 26. ceļu pārvalde, kura 2004. gadā ceļu remontam te ieguvusi 1,92 tūkst.m³ smilts materiāla. Kopējais (A un N kategoriju) krājumu daudzums atradnē joprojām ir liels – to atlikums 2005. gada 1.janvārī bija ap 4,0 milj.m³.

2.3.3.1.tabula

Pēc LVĢMA datiem

Lizuma pagasta administratīvajā teritorijā esošo derīgo izrakteņu atradņu raksturojums

Nosaukums	Derīgais izraktenis	Platība, ha	Krājumi, tūkst.m ³			Izmantošanas nozares, kurām atradnes pētītas
			A kat.	N kat.	P kat.	
Augstie kalni	Smilts-grants	37.25	616.7	3349.8	-	Būvniecībai, ceļu būvei
Lizums-smilts	Smilts	4.2	266.6	-	-	Māla liesināšanai
Rīdūži	Smilts-grants	12.0	323.7	330.3	-	Būvniecībai, ceļu būvei
Salīņkrogs II	Smilts-grants	34.5	803.8	915.4	-	Būvniecībai, ceļu būvei
Strēbeles	Smilts-grants	28.7	249.4	582.9	-	Būvniecībai, ceļu būvei
Zvejnieki-1990.g.	Smilts-grants	25.4	1270.0	-	-	Būvniecībai, ceļu būvei
Zvejnieki-Kūpiņi	Smilts-grants	200.1	4584.0	5071.5	1420.4	Būvniecībai, ceļu būvei
Lizums-māls	Māls	34.7	883.0	1170.0	-	Ķieģeļu ražošanai
Līņezera	Kūdra	67	-	-	1005	Lauksaimniecība
Caurās priedes	Kūdra	32	-	-	448	Lauksaimniecība

Klajais	Kūdra	41	-	-	451	Mēslojums
Beķeru	Kūdra	38	-	-	456	Mēslojums
Lazdupu	Kūdra	13	-	-	104	Mēslojums
Strēlnieku	Kūdra	197		-	2860	Mēslojums
Lizuma	Kūdra	64	-	-	768	Lauksaimniecība

Māls

Māls ir zemjains iezis un sastāv no ļoti smalkām daļiņām, kuru galvenie komponenti ir tā sauktie māla minerāli – kaolinīts, illīts, smektīts, hlorīts. Samitrinātiem māliem piemīt plastiskas īpašības. Ģeoloģijā, lietojot decimālo klasifikāciju, pie māliem parasti pieskaita iežus, kuriem dominē daļiņas, kas ir smalkākas par 0,01 mm, bet Latvijā ģeoloģiskās izpētes darbos par augšējo robežu tiek pieņemti 0,005 m.

Mālu izmantošana ir daudzveidīga, jo tie ir svarīga izejviela daudzu būvmateriālu – cementa, ķieģeļu, keramzīta, drenu cauruļu un citas būvkeramikas ražošanai.

Lizuma pagastā zināma tikai viena māla atradne – **Lizums**, kas pētīta diezgan sen – 1960. gadā.

Atradne atrodas apmērām 4 km uz ziemeļiem no Lizuma ciema, lielceļa Tirza – Lizums – Velēna tuvumā, kur tā aizņem 750 m garu un 600 m platu laukumu. Iegulu veido bezakmens māla slāņkopas, kura izķīlējās dienvidu un dienvidaustrumu virzienā. Izpētes laukuma kontūrā derīgās slāņkopas biezums mainās no 2,0 līdz 9,3 m (vidēji 6,0 m). Iegula savukārt turpinās ziemeļu, rietumu un ziemeļaustrumu virzienā, kur nepieciešamības gadījumā, veicot papildus izpēti, iespējams papildināt krājumu daudzumu.

Derīgā izrakteņa slāņkopu veido vairāki māla un mālsmilts slāņi, kas izgulsnējušies pēdējā apledošanas dažādās kušanas stadijās.

Lizuma atradne izpētīta diezgan detalizēti un māla krājumu apjoms noteikts: izpētīto (A kateg.) – 0,88 milj.m³, novērtēto (N kateg.) – 1,17 milj.m³. Hidroģeoloģiskie apstākļi atradnē ir labvēlīgi, jo derīgā slāņkopa iegul virs gruntsūdens līmeņa.

Pēc tehnoloģiskajiem izpētes datiem atradnes māli, pievienojot 15-20 % smilts liesinātāju, derīgi parasto ķieģeļu ražošanai. Savukārt māli, kuros ir mazāks karbonātu saturs, derīgi arī drenu cauruļu ražošanai. Šādu mālu apjoms iegulā tiek lēsts ap 50 tūkst.m³.

Apkopojošā informācija par Lizuma atradni sniegta 1. tabulā.

Kūdra

Reljefa saposmotība un apgrūtinātā notece ir veicinājusi purvu attīstību. Pagasta teritorijā atradnes aizņem reljefa pazeminājumus – starppauguru un nevienmērīgas akumulācijas ieplakas, kā arī strautu un upju ielejas. Pēc Kūdras fonda, kas sagatavots uz 1980. gada 1. janvāri, datiem pagasta teritorijā atrodas 7 kūdras atradnes. Ziņas par kūdras atradnēm atrodamas 4. tabulā. Jāatzīst, ka lauku darbi, kas saistīti ar pagasta kūdras atradņu apzināšanu, veikti pagājušā gadsimta divdesmito un piecdesmito gadu beigās. Līdz ar to dati par atradnēm ir aptuveni, to precizēšanai būtu nepieciešami papildus pētījumi. Šī iemesla dēļ kūdras atradņu izvietojums kartē parādīts shematiski un to robežas ir aptuvenas (par izejas materiālu izmantota kūdras atradņu karte mērogā 1 : 100 000, kas pievienota Kūdras fondam, to atrašanās vietas apraksts un topogrāfiskā karte). Visu atradņu kūdras krājumi aplēsti atbilstoši prognožu P kategorijai.

Izvērtējot Kūdras fonda datus jāsecina, ka kūdras atradņu platība mainās no 13 līdz 197ha, bet kūdras maksimālie dziļumi tajās svārstās no 3,0 līdz 5,5 m. Visu atradņu kopplatība pārsniedz 450 ha un tajās sakopoti aptuveni 6,1 milj. m³ lieli kūdras resursi. Kūdras iegulas veido augstā, pārejas un zemā tipa kūdra.

Lai uzsāktu kūdras ieguvu vēl kādā no pagasta purviem nepieciešama to tālāka izpēte. Perspektīvākie tālākai izpētei ir **Strēlnieku** (KF nr. 3120) un **Līņezera** (KF nr. 3098) purvi.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanai

- **Neizmantoti derīgo izrakteņu krājumi(kūdra, māls)**
- **Veikt tālāku esošo derīgo izrakteņu izpēti un noteikt iegūšanas lietderīgumu**
- **Veicināt līdz šim neizmantoto derīgo izrakteņu ieguvu**

2.3.4. Virszemes ūdeņi

Lizuma pagasts nevar lepoties ar ūdeņu bagātību. Cauri pagasta ziemeļu daļai līkumo Gauja ar pietekām Urieksti, Radzupīti un Saliņupīti. Pagasta austrumu daļā plūst Gosupe ar Zvanastrautu, Kaulupīti, bet dienvidu daļā līkumo Kubuļupīte, kas ietek Azandā.

Īpatnējs veidojums Trapenes līdzenumā ir **Gaujas upes ieleja**, kuras aprakstu sniedzis Z. Meirons.

Upes ieleja vislabāk izteikta pagasta ziemeļrietumu stūrī, posmā no Strēbelēm līdz Lapsukalniem un Taurēm. Upes ielejas platums šeit svārstās no 250 līdz 500 m, dziļums – atkarībā no piegulošā reljefa sasniedz ap 15 m. Upes gultne ir stipri izlocīta, tomēr līdzās palienei meandru loku iekšpusē saglabājušies trīs virspalu terašu fragmenti.

Trešā (III) – augstākā virspalu terase, kas paceļas ap 7-9 m virs upes līmeņa, izbeidzas pie Zvejniekiem, otrā (II) (ap 5 m virs upes līmeņa) – beidzas pie Lapsukalniem, bet šaurākā – pirmā (I) virspalu terase (3-3,5 m virs upes līmeņa) – izsekojama līdz Taurēm. Visu terašu alūviju veido smilts-grants nogulumi dažu metru biezumā.

Lejpus Taurēm Gaujas ieleja nav dziļa (4-6 m), bet toties ar labi izteiktām nogāzēm. Ielejas platums dažviet sasniedz 500 m, bet tā kļūst šaurāka vietās, kur upe tek starp reljefa pacēlumiem. Šajā posmā virs upes līmeņa izveidojusies tikai līdz 2-2,5 m augsta paliene, kurā palu alūviju veido smalkgraudaina un sīkgraudaina, nereti aleirītiska smilts, bet gultnes alūviju – dažāda rupjuma smilts ar grants un oļu, dažviet arī ar laukakmeņu piejaukumu. Vietām upes ielejā konstatēta arī dūņaina smilts un aleirīti, kas satur diezgan lielu organisko vielu piejaukumu. Gaujas gultne te ir šaura – nepārsniedz 20-30 m platumu. Vietās, kur upe izskalo ielejas pamatkrastu un ja to veido morēna, upes gultnē novēro oļu un laukakmeņu sanesumus. Lejpus Velēnai, kur gultnē vietām atsedzas dolomīti, izveidojušās dažas nelielas krāces.

Gaujas augštecē ir uzceltas vairākas mazās HES, kas būtiski izmainījušas gan ūdens plūsmas daudzumu, gan ūdens kvalitāti aiz. Ūdens līmeņa svārstībām ir negatīva ietekme gan uz pašas ūdenskrātuves, gan uz ūdensteces, kur ūdens tiek aizvadīts, ekosistēmām. Ir apgrūtināta piekrastes zonas dabiskā augu kopuma atjaunošanās, līdzenās teritorijās rodas pārpurvotas zemes ar nepastāvīgu augu

KARTOSHĒMA Nr.2 – UPES UN ŪDENSTILPNES LIZUMA PAGASTĀ

(skat. Pielikumu)

eksistenci. Ūdens līmeņu svārstību rezultātā krasta līnijas ir nepastāvīgas, ūdensaugi tajās atmirst, arī zivis un mikroorganismi nespēj piemēroties šīm svārstībām;

Īpaši krasi HES negatīvā ietekme jūtama attiecībā uz ūdens bioloģiskajiem resursiem.

Lai arī Gaujas augštece mazo HES būvniecības rezultātā ir dramatiski pārveidota, tā tomēr joprojām paliek ļoti nozīmīga kā retu un aizsargājamo sugu dzīvotne, un joprojām nozīmīga īpaši aizsargājamo alatu upe.

[www.videsprojekti.lv]

Gaujas erozijas darbības rezultātā visvairāk var tikt apdraudētas Apšukalnu mājas upes kreisajā krastā, kā arī Lielpēteru un Grimnaužu mājas labajā krastā. Lielākie draudi iespējami ceļa posmam, kas iet gar pašu Gaujas kreiso krastu augšpus tilta pār Gauju Velēnā un nodrošina piekļūšanu Rīdūžu grants karjeram.

Lizuma pagasts ir partneris Vidzemes Attīstības Aģentūras izstrādātajā projektā „9 upes Vidzemē”, kas paredz plašu tūrisma infrastruktūras attīstību izmantojot Gaujas upi. Ūdens tūristu pieplūdums varētu potenciāli apdraudēt upes krastus ar piesārņojumu, jo pašlaik pagasta teritorijā Gaujā netiek iepludināti notekūdeņi.

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra(LVĢMA) Lizuma pagasta teritorijā veic ūdens līmeņa novērojumus Velēnas stacijā sākot 1957.gada. pagasta teritorijā Gaujas upes maksimālais līmenis ar 1 % varbūtību mainās no 100,86 m Baltijas jūras sistēmā(BS) Austrumos pie robežas ar Lejasciema pagastu, līdz 130,41 m BS Rietumos, pie robežas ar Rankas pagastu. Maksimālais ūdens līmenis tika novērots 1960.14 aprīlī un sasniedza Velēnas iecirknī 111,12 m BS.

Gosupe – Gaujas labā krasta pieteka. Garums 19 km. Sākas dienvidos no Lizuma un tek cauri tam uz ziemeļiem un tālāk uz dienvidaustrumiem, ir Tirzas kreisā krasta pieteka.. Augštecē stipri pārrakta un iztaisnota.

Uriekste - Gaujas labā krasta pieteka. Garums 23 km. Sākas Rankas pagastā, līkumo caur pagasta austrumu daļai pa mežiem un pirms ietekas Gaujā, šosejas Smiltene-Gulbene labajā pusē, uz tās izveidots Silto dīķis ar aizsprostu, kas pašlaik tiek rekonstruēts. Līdz remontam Silto dīķis bija vienīgā lielākā ūdenskrātuve Lizuma pagasta teritorijā, kur bija iespējams atpūsties pie ūdens.

Isliņa - Gosupes kreisā krasta pieteka. Garums 13 km. Upe ir pārrakta un iztaisnota. Vāji piesārņota.

Azanda – Tirzas kreisā krasta pieteka. Upes kopgarums 19 km, Lizuma pagastu šķērso tā dienvidu daļā 3 km garumā. Vāji piesārņota.

Rīdūžu ūdenskrātuve – atrodas Velēnā, izveidojusies appludinot izmantoto smilts-grants karjeru Rīdūžos. Pārsvārā tiek izmantota makšķerēšanai, izveidota peldvieta. Nepieciešams sakārtot ūdenstilpnes krastus un apkārtni, tādejādi piesaistot gan tūristus, gan vietējos iedzīvotājus.

Tab.2.3.4.1.

Valsts ūdensnotekas Lizuma pagastā ar garumu > 5 km vai baseinu > 10 km²
(pēc ZA reģ.l/s pārvaldes datiem).

Nr.p.k..	Nosaukums	Kopējais baseins km ²	Baseinā LIZ %	Kopējais garums km	t.sk.regulēts km
1.	Gosupe	69.7	80	19	12
2.	Isliņa	19.2	63	13	7.8
3.	Zvana strauts	5.9	50	5	5
4.	Uriekste	55.9	70	23	4

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanai

- Ūdenstilpnes(Gaujas upe un Rīdūžu ūdenskrātuve) ir būtisks resurss ūdens tūrisma attīstībai pagastā.
- Nepieļaut ūdenstilpņu tiešu piesārņošanu ar notekūdeņiem un atkritumiem.
- Veidot skaistu ainavu, attīrot ūdenstilpņu krastus un attīstīt rekreatīvo infrastruktūru(makšķerēšana, peldvietas, atpūta uz ūdens)

2.3.5. Pazemes ūdens resursi un to aizsargātība.

Lizuma pagasta teritorija ietilpst Baltijas artēziskā baseina centrālās daļas austrumos, kur kopējais nogulumiežu biezums sasniedz ap 1050-1100 m. Pēc sastāva viendabīgie, ūdens saturošie slāņi te veido ūdens horizontus.

Pēc ūdens apmaiņas intensitātes un tā ķīmiskā sastāva Baltijas artēziskā baseina griezumā izdala trīs, praktiski izolētas, hidroģeoloģiskās zonas: aktīvas ūdens apmaiņas jeb saldūdeņu zonu, palēninātas ūdens apmaiņas jeb sāļūdeņu un ļoti lēnas ūdens apmaiņas (“stagnanto”) jeb sālsūdeņu zonu. Par robežu starp tām visā Latvijā tiek pieņemti divi galvenie ūdens sprosts slāņi: Narvas svīta un ordovika-silūra slāņkopa. Ūdens pārtece starp šīm zonām iespējama nelielos apjomos tikai plaisu un lūzumu zonās.

Nozīmīgākā pagastam ir **aktīvas ūdens apmaiņas (saldūdeņu) zona**, kas aptver kvartāra un pirmskvartāra ūdens horizontus līdz pirmajām reģionālajām sprosts slānim – Narvas svītai. Pagasta teritorijā saldūdeņu zonas biezums svārstās 300-360 m robežās (vidēji 320 m).

Lielāka nozīme pagasta ūdensapgādē ir **kvartāra starpmorēnu nogulumu ūdens horizontiem**, kurus veido ūdeni saturošas smilts un smilšainas grants starpslāņi (dažāda vecuma morēnas slāņkopā). Starpslāņu biezums ir ļoti mainīgs – no dažiem decimetriem līdz 14-18 m (Lizuma apkārtnē). Šie ūdeņi ir labāk pasargāti no piesārņošanas un uzskatāmi jau par **spiedienūdeņiem**. Ūdens daudzums horizontā ir dažāds – urbumu debiti mainās ļoti plašā diapazonā – piemēram, Lizuma apkārtnes ūdensapgādes urbumu debiti sasniedz pat 0,5-5 l/sek., bet precīzāk visā pagastā noteikt tā ūdens bagātību un stāvokli griezumā var tikai urbšanas gaitā. Horizontus raksturo hidroģēnkarbonātu kalcija saldūdeņi ar mineralizāciju 0,3-0,4 g/l. Ūdeņi ir mēreni cieti, to kopēja cietība sasniedz 4-6 mekv/l. Kopējais dzelzs daudzums mainās no 0,2 līdz 0,7 mg/l.

Artēziskie ūdeņi visplašāk izplatīti pirmskvartāra nogulumos. Nogulumu virsma ieguļ no 2 līdz 60 m dziļumā un to biezums mainās no 35 līdz 75 m. Ūdens daudzums šajos nogulumos nav liels – ūdensapgādes urbumu debiti sasniedz 1-4 l/sek. un īpatnējie debiti 0,07- 0,7 l/sek., taču pagasta ūdensapgādē šos ūdeņus izmanto ļoti plaši. Pašlaik pagasta ūdensapgādē tikai pieci urbumi izmanto Arukilas – Amatas kompleksu. Šie urbumi ierīkoti kompleksa augšējā daļā – **Gaujas – Amatas**

ūdens horizontā. Horizonta statistiskie līmeņi iegūti no 60 līdz 85 m dziļumā. Kompleksā sastopamie saldūdeņi pieder hidroģēnkarbonātu magnija-kalcija tipam ar mineralizāciju 0,3-0,4 g/l. Ūdens kopējā cietība ir 4-7 mekv/l un dzelzs saturs 0,1-1,0 mg/l.

Pēc Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrā esošajām ziņām Lizuma pagasta teritorijā darbojas 15 urbumi, 2 - neizmanto, 2 – iekonservēti, 4 – likvidēti, 2 urbumi - jātamponē, bet par pārējiem - nav zināms.

Pazemes ūdeņu aizsargātība. Dabiskā ūdens horizontu aizsargātība ir atkarīga no pārklājošo iežu biezuma un to ūdenscaurlaidības spējām, kā arī no gruntsūdeņu un artēzisko ūdeņu līmeņu attiecības. Par cik artēziskos ūdens horizontus pagasta teritorijā pārklāj diezgan bieža kvartāra nogulumu sega, kuru visbiežāk veido ūdeni vāji caurlaidīgi glacigēnie nogulumu (mālsmilts un smilšmāls), artēziskie ūdens horizonti kopumā ir diezgan labi aizsargāti no virszemes piesārņojuma. Tomēr Gaujas senlejas lielākajā daļā, pazemes ūdeņi ir daudz vājāk aizsargāti pret piesārņojumu, jo samērā plānā kvartāra nogulumu sega nogāzēs var neaizturēt piesārņojošo vielu infiltrāciju dziļākajos slāņos.

Par bīstamu pazemes ūdeņu piesārņošanas avotu bieži kļūst neizmantoti un neapsaimniekoti vai arī tehniski bojāti ūdens apgādes urbumi. Atbilstoši Civillikumam un likumam "Par zemes dzīlēm" – pazemes ūdens pieder zemes īpašniekam, tādēļ galīgo lēmumu par ūdens ieguves turpmāko perspektīvu un tātad arī urbumu likvidāciju, jāpieņem zemes īpašniekam, kura īpašumā ūdens apgādes urbums atrodas.

Priekšnoteikumi ūdens resursu saglabāšanai:

- **Daļā pagasta teritorijas pazemes ūdeņi ir dabiski labi aizsargāti pret piesārņojumu.**
- **Pagastā ir pietiekošā daudzumā nepiesārņotu labas kvalitātes pazemes ūdeņu.**
- **Nepieļaut pazemes ūdens horizonta piesārņošanu, risinot jautājumu par neizmantoto vai sliktā tehniskā stāvoklī esošo urbumu tamponēšanu vai noslēgšanu.**
- **Novērst urbuma un stingra režīma aizsargjoslas teritorijas applūšanas vai piegružošanas iespēju.**

2.3.6. Mūsdienu ģeoloģiskie procesi un riska teritorijas.

Lizuma pagastā izplatīti vairāki mūsdienu ģeoloģiskie procesi. Tie ir : gravu veidošanās, pārpurvošanās un upju ģeoloģiskā darbība.

Gravu veidošanos Gaujas upes ielejas nogāzēs veicina samērā lielais nogāžu slīpums un vāji saistīti, ūdeni necaurļaidīgi ieži zemes virspusē, kā arī var pastiprināt vai atjaunot nepareiza saimnieciska darbība – gan nepareiza aršana, gan nosusināšanas tīkla izvadīšana nogāzē, krūmu un koku ciršana to stāvākajās nogāzēs.

Upju ģeoloģiskās darbības procesi vislabāk redzami arī Gaujas upes ielejā. Mazāko upīšu un strautu gultnes lielākoties ir iztaisnotas melioratīvo darbu veikšanas laikā pagājušā gadsimtā. Ja novadgrāvji tiek aizsprostoti atjaunojas atkal pārpurvošanas procesi. Bieži to ietekmē arī bebru darbība.

Gaujas erozijas darbības rezultātā visvairāk var tikt apdraudētas Apškalnu mājas upes kreisajā krastā, kā arī Lielpēteru un Grimraužu mājas labajā krastā. Lielākie draudi iespējami vietējā ceļa posmam, kas iet gar pašu Gaujas kreiso krastu augšpus tilta pār Gauju Velēnā un nodrošina piekļūšanu Rīdūžu grants karjeram.

Pārpurvošanās procesi notiek noslēgtos reljefa pazeminājumos, kur zemes virspusē atsedzas ūdeni vāji caurlaidīgi nogulumu un dažviet neapdomīgi veiktu celtniecības darbu rezultātā.

Nosacījumi riska teritoriju izmantošanā:

- **Informēt ģeoloģiskā riska teritorijās dzīvojošos iedzīvotājus par riska faktoriem.**
- **Precizēt riska teritoriju robežas un noteikt ierobežojumus to izmantošanā.**

2.4. Zemes izmantošanas struktūra.

Pēc Valsts zemes dienesta datiem no 10 779.1 ha pagasta kopplatības uz 2006.gada sākumu lauksaimniecībā izmantojamā zeme aizņem 4293.5 ha jeb 39.8%, meži 5339.8 ha jeb 49.5%, krūmāji 136.4 ha jeb 1.3%, purvi 151.7 ha jeb 1.4%, zem

ūdeņiem 162.0 ha jeb 1.5%, pagalmi 148.2 ha jeb 1.4%, ceļi 299.9 ha jeb 2.8% un pārējās zemes 247.8 ha jeb 2.3% no pagasta teritorijas.

Pašvaldībai piederošās zemes aizņem 298.13 ha (t.sk. 57 ha pašvaldības ceļi) jeb 2.8%. Pašvaldības zemju izvietojumu skatīt kartoshēmā nr.3 un pielikumā nr.2.

2.4.1. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme.

Aramzeme aizņem 3064.6 ha jeb 71.4% no l/s izmantojamās zemes, t.sk. 317.76 ha jeb 10.3% ir īpaši vērtīgās lauksaimnieciskās zemes, kuru vērtība pārsniedz 50 balles un tīrumu platība lielāka par 50ha un tās iekļautas nacionālajā plānojumā, 105.55 ha jeb 3.4 % rajona nozīmes īpaši vērtīgās lauksaimnieciskās zemes.

69 % no aramzemes aizņem zālāji., savukārt pastāvīgās pļavas un ganības 7% no LIZ.

No visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes 2698.8 ha jeb 62.9% ir meliorētas. Daļā meliorēto lauku meliorācijas sistēmas nepietiekošas apkopšanas dēļ darbojas neapmierinoši. Zemju īpašniekiem nepietiek līdzekļu meliorācijas sistēmu uzturēšanai labā tehniskā stāvoklī: netiek tīrīti novadgrāvji, kontrolakas, novākts liekais apaugums. Rezultātā daļa meliorēto lauku degradējas un neatbilst meliorēta lauka statusam. Tāpēc meliorēto zemju platībām ir tendence samazināties.

Pēc Ziemeļaustrumu reģionālās lauksaimniecības pārvaldes meliorācijas kadastra datiem Lizuma pagastā uz 2005.1.janvāri LIZ bija 4332.2 ha, nosusinātās platības 2629 ha, valsts grāvji 28.8 km un koplietošanas grāvji 35 km. Meliorācijas sistēmas darbojas 2181,7 ha un nepieciešams remonts 447.3 ha.

KARTOSHĒMA NR.3 – LIZUMA PAŠVALDĪBAS ZEMES (skat. pielikumu)

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā :

- **Pagastā ir samērā maz nacionālās un rajona nozīmes lauksaimniecībā izmantojamo zemju.**
- **Lauksaimniecībā izmantojamā zeme vairāk piemērota lopkopības attīstībai.**
- **Nepieļaut valsts un rajona nozīmes lauksaimniecībā izmantojamo zemju transformēšanu par cita veida zemi.**
- **Veicināt zemes izmantošanu lauksaimnieciskajā ražošanā.**
- **Sadarbībā ar Ziemeļaustrumu reģionālo lauksaimniecības pārvaldi apkopot informāciju par meliorācijas sistēmu tehnisko stāvokli.**
- **Atbalstīt zemes īpašnieku projektus finansējuma ieguvei melioratīvo sistēmu remontam un rekonstrukcijai.**
- **Izmantot pašvaldības rīcībā esošos finansiālās stimulēšanas instrumentus, lai atbalstītu zemes īpašniekus, kas veic zemes ielabošanas pasākumus(īpašuma nodokļa atlaides u.c.)**

2.4.2. Meži un purvi.

Pēc valsts zemes dienesta informācijas mežs Lizuma pagastā uz 2007.g.01.janvāri aizņem 5348.4 ha jeb 49.61% no pagasta kopplatības. No tiem 2729.8 ha jeb 51% ir valsts institūciju lietojumi, 2403.3 ha jeb 44.9% fizisko personu īpašumi un lietojumi, 187.8 ha jeb 3.5% un 20.5 ha jeb 0.4 % pašvaldības īpašumi un lietojumi. Visi pagasta teritorijā esošie meži ir saimnieciskie meži. 15.4% aizņem aizsargājamās teritorijas.

Purvi aizņem 151.7 ha no pagasta kopplatības jeb 1.4%. Lielākā purvu teritorija atrodas valsts un valsts institūciju lietojumā – 112.2 ha jeb 74 %, pārējās purvu teritorijas ir fizisko personu īpašumā un lietojumā. 125,5 ha jeb 83 % purvu teritorijas atrodas mežos, pārējās-lauksaimniecības zemēs.

2.4.2.1.tabula.**Mežaudžu platības vecumgrupās***

Vecuma grupa	ha
Izcirtumi	282.5
Jaunaudzes	1024
Vidēja vecuma	1761.9
Briestaudzes	1209.5
Pieaugušās	788.5
Pāraugušās	235.4
Kopā	5301.8

Pēc Lizuma mežniecības datiem(uz 01.01.2007.g.) meža zemes aizņem 5624.2 ha, 93.6% jeb 5265.7 ha no tām ir mežaudze, pārējo platību sastāda meža ceļi, kvartālstigas, lauces, izcirtumi, degumi, purvi, u.c.

Pagastā meži ir daudzveidīgi. Starp meža augšanas apstākļu tipiem dominē damaksnis(39.5%),otrs izplatītākais meža tips ir lāns(16.2%). 72.3% no kopējās mežu platības aug uz minerālaugsnēm(sausieņu meži).

2.4.2.2.tabula.**Izstrādāto ciršu platība un kubatūra uz 01.01.2005.g.***

Kopā galvenās cirtes		Kopšanas cirtes		Nelikumīga koku ciršana		Visas cirtes kopā	
ha	m ³	ha	m ³	ha	m ³	ha	m ³
51.6	11102	249.8	6014	9.5	2159	310.9	19275

- Informācija sagatavota pēc Lizuma mežniecības „Meža statistika” 2005.gada datiem

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Pagastā ir relatīvi lielas saimniecisko mežu platības, kas nodrošina mežsaimniecības attīstību.**

- **Pēc mežu izciršanas jāveic meža atjaunošana ar meža augšanas apstākļiem piemēroto koku sugu.**
- **Sekmēt meža nekoksnes vērtības izmantošanu aktīvās atpūtas vajadzībām: sēņošanai, ogošanai, dabas takām un citiem veidiem.**

2.5. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums.

Kultūras pieminekļi ir kultūras mantojuma vēsturiskā mantojuma daļa – kultūras ainavas un atsevišķas teritorijas (senkapi, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības vietas), kā arī atsevišķi apbedījumi, ēku grupas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība, un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm.

Saskaņā ar LR Kultūras ministrijas 1998.gada 29.oktobra un 1998.gada 10.novembra rīkojumu Nr.128 un 137. „Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu”, Lizuma pagastā 17 valsts un vietējās nozīmes aizsargājami kultūras pieminekļi:

- 3 valsts un 6 vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi;
- 2 valsts un 2 vietējās nozīmes arheoloģijas pieminekļi;
- 1 valsts un 3 vietējās nozīmes mākslas pieminekļi.

2.5.1. Arhitektūras pieminekļi.

1. Velēnas luterāņu baznīca - (valsts nozīmes, valsts aizs.num.5063). Celta 1898.gadā. Baznīcā atrodas valsts nozīmes mākslas darbs –**ērģeles**(Nr.3357) un 3 vietējās nozīmes mākslas darbi: **ērģeļu prospekts**(Nr.8359), **kancele**(Nr.8360), **altāris**(Nr.8363).

Velēnas baznīca

. Velēnas baznīcas interjers

2. Lizuma pils - (valsts nozīmes, Nr.5064). Celta 19.gs.60.gados.

Pašlaik atrodas Lizuma vidusskola. Ēkai nepieciešama rekonstrukcija – jānomaina logi un jāatjauno ēkas fasādes krāsojums.

Lizuma pils – vidusskola

Stallis-sporta zāle

3. Stallis - (valsts nozīmes, Nr.5068), celts 1876.gadā.

Mūsdienās darbojas sporta zāle. Ēkā veikts iekštelpu un fasādes remonts. Nepieciešams nomainīt jumtu.

4. Lizuma muižas apbūve - (vietējās nozīmes, Nr.5063), celta 19.gs.2.cet..

5. Parks - (viet.nozīmes, Nr.5069), izveidots 19.gs., platība 7 ha. Parkā nepieciešams izzāģēt vecos kokus, kas apdraud skolēnu un pagasta iedzīvotāju drošību.

6. Klēts - (vietējās, Nr.5067), celta 19.gs.vidū. Pašlaik atrodas kultūras nams.

Ēkai 2004.gadā nomainīts jumts, nepieciešams iekštelpu un fasādes remonts.

Klēts - Kultūras nams šodien un pirms 70 gadiem

7. Kalpu māja(2) - (vietējās nozīmes,Nr.5066), celtas 19.gs.2.pusē. Vienā no ēkām atrodas aptieka un ģimenes ārsta prakse, otrā – dzīvokļi.

8.Dārznieka māja - (vietējās nozīmes,Nr.5065), celta 19.gs.2.cet. Tajā atrodas Lizuma vidusskolas dienesta dzīvokļi.

9.Velēnas(Jaunzemnieku) ūdensdzirnavas - (vietējās nozīmes, Nr.5071), celtas 19.gs.Atrodas Velēnā pie Gaujas. Dzirnavu slūžas ir nojauktas un ēka ir sliktā stāvoklī. Privātīpašums.

Velēnas(Jaunzemnieku) ūdensdzirnavas

**KARTOSHĒMA NR.4 – LIZUMA PAGASTA DABAS UN
KULTŪRVĒSTURES PIEMINEKĻI (skat. pielikumu)**

2.5.2. Arheoloģijas pieminekļi:

10. Uriekstes pilskalns – (valsts nozīmes, Nr.852), apdzīvots mūsu ēras pirmā gadu tūkstoša pirmajā pusē.

Uriekstes pilskalns

11. Brīvzemnieku senkapi (Zviedru kapi) – (valsts nozīmes, Nr.851), pie Brīvzemniekiem un Lejiešiem.

12. Bricu viduslaiku kapsēta (kapu kalniņš) – (vietējās nozīmes, nr.850), pie Briciem.

13. Pietiņu senkapi – (vietējās nozīmes, Nr.853), pie Pietiņiem.

2.5.3. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti.

2.5.3.1. Arheoloģijas pieminekļi:

1. Sālījumu senkapi (Zviedru kapi) – pie Sālījumiem.

2. Grūšļu senkapi (Mēra kapi) – pie Pļavniekiem. Salīdzinot ar kartogrāfisko materiālu Grūšļu senkapi sakrīt jau ar esošajiem Brīvzemnieku senkapiem.

3. Beķeru senkapi – pie Beķeriem.

4. Ievānu senkapi – pie Ievāniem.

2.5.3.2. Arhitektūras un mākslas pieminekļi:

1. Interjera dekoratīvā apdare (2 telpas) Lizuma muižas pilī – 19.gs.3.cet.

Muižas pils Zilā zāle

Pils kāpņu fragments

2. Kāpnes Lizuma muižas pilī – 19.gs.3.cet.

3. Gosupes Velna skulptūra (vietējās nozīmes). Autors V.Zvaigznītis

Gosupes velns

4. L.Davidovas – Medenes skulptūra Lizuma centrā „Tautumeita” (vietējās nozīmes).

„Tautumeita”

5. Sila kapu kapliča.

6. Baronu fon Malamu dzimtas kapličas Gaujas kapos Velēnā.

7. Vējdzirnavas.

2.5.3.3. Vēstures pieminekļi:

1. Rakstnieka Apsīšu Jēkaba dzimtās mājas „Veckalaņģi” – 19.gs.

2. Gleznotāja J. Brektes dzimtās mājas „Saulieši” .

Rakstnieka Apsīšu Jēkaba dzimtās mājas „Veckalaņģi”

2. Piemiņas plāksnes(2) Velēnas draudzes locekļiem-Velēnas ev.lut.baznīcā 1914.-1920.g. un 1927.-1928.g.

3. Lauksaimnieka, bijušā Latvijas lauksaimniecības kameras priekšsēdētāja Rūdolfa Dzēves (1886.-1942.g.) dzimtās mājas – Lizuma pag. „Elstes”.

4. Vieta, kur 06.01.1906.g. soda ekspedīcija nošāva J.Ceriņu un A.Ozoliņu – Lizuma pag. pie Bērziņu mājām.

5. Gaujas kapos Velēnā:

1905.gada revolucionāra K.Rudgalvja kaps

1905.gada revolucionāra A.Ozoliņa kaps

1905.gada revolucionāra J.Ceriņa kaps

1905.gada revolucionāra K.Baloža kaps

1917.-1919. gada revolucionāru kaps.

6. Piemiņas vieta represētajiem Lizuma pagasta iedzīvotājiem pie dzelzceļa stacijas.

7. Piemineklis sila kapos represētajiem Lizuma pagasta iedzīvotājiem.

8. Gleznotāja J.Brektes(1920.-1985.) kaps.

2.5.4. Dabas aizsargājamie objekti

2.5.5.1. Valsts nozīmes dižkoki:

1. Ozols pie ceļa Velēna –Lizums(apkārtmērs 5.1 m)
2. Ozols „Kļavu” māju pagalmā (apkārtmērs 5.6 m)
3. Ozols „Kļavu” māju pagalmā (apkārtmērs 5.4 m)
4. Ozols pie kafejnīcas „Viga” (apkārtmērs 6.1 m)
5. Vītols Baložu māju pagalmā (apkārtmērs 5.4 m)
6. Liepa pie bijušajām Labiešu mājām (apkārtmērs 4.0 m)
7. Apse(baltā) pie bijušajām Labiešu mājām (apkārtmērs 3.9 m)

2.5.5.2. Vietējās nozīmes dabas objekti un teritorijas (apstiprināti ar Lizuma pagasta padomes 1997.gada 11.06.lēmumu nr.4,19§ un 2005.gada 12.05. lēmumu nr.8,12§)

1. Dabas parks „Augstie kalni” 177 ha
2. Noru Laukakmens (4x2.6 m) pie ceļa Lizums-Noras

3. Jaunzemu laukakmens (4x2.4x1.7 m) pie „Jaunzemu” fermas
4. Vītols pie „Baložu” mājām (apkārtmērs 5.02 m)
5. Ozols „Bajāru” māju pagalmā (apkārtmērs 3.7 m)
6. Priede 220 m no „Bajāru” mājām (apkārtmērs 2.7 m)
7. Apse pie ceļa Gulbene-Smiltene (apkārtmērs 3.6 m)
8. Bērzs „Āriņos” (apkārtmērs 2.1 m)
9. Ozols pie „Strautiņu” mājām (apkārtmērs 4.9 m)
10. Vītols pie Lizuma vidusskolas (apkārtmērs 3.7 m)
11. Osis Lizuma muižas parkā (apkārtmērs 3.8 m)
12. Ozols pie „Klajumiem” (apkārtmērs 4.2 m)
13. Ozols pie ceļa Lizums – Kalēji (apkārtmērs 4.2 m)
14. 2 ozoli pie ceļa Lizums – Kalēji (apkārtmērs 4.1 m).

2.5.5. Biotopu un sugu mikroliegumi.

VAS „Latvijas valsts meži” Austrumvidzemes mežniecība un Latvijas Dabas fonds noteicis sekojošus mikroliegumus:

trīspirkstu dzeņa mikroliegums - 6.2 ha platībā;

medņu rieta mikroliegums - 115.5 ha;

medņu rieta buferzona – 271.8 ha

plakanstaipekņa,parastā mikroliegums – 1.2 ha

2.5.6. Ainaviski vērtīgās teritorijas.

Pateicoties ģeogrāfiskā stāvokļa īpatnībām – Lizums izvietojas Vidzemes augstienes ziemeļaustrumu nomalē esošajā Lizuma paugurmasīvā, kuru no visām pusēm apņem reljefa pazeminājumi - no Lizuma apkārtnes paveras vizuāli pievilcīgi skati ar ļoti tālām perspektīvām. Austrumu virzienā pārredzama Vidusgaujas ieplaka, bet aiz tās – Gulbenes paugurvalnis un Alūksnes augstiene, iespējams, pat Munameģis. Šī ainava vērojama no vairākiem skatu punktiem, bet visiespaidīgākā tā ir, raugoties no Ģeista kalna. No Pereškalna rietumu virzienā var saskatīt Piebalgas pauguraini Vidzemes augstienē. Nozīmīga šīs ainavu teritorijas sastāvdaļa ir Lizuma centra kultūrvēsturiskā ainava un ar Apsīšu Jēkaba dzīvi un daiļradi saistītās vietas – Kolanģi, ceļš uz Gāršu un Uriekstes pļavas ar Lizuma pilskalnu upes augstajā krastā. Pašvaldības teritorijā nav valsts nozīmes aizsargājamo ainavu apvidu. Gulbenes rajona plānojums noteicis rajona nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas, kas izdalītas,

lai saglabātu novadam raksturīgo ainavu un kultūrvidi, kā arī bioloģisko daudzveidību.’

Lizuma pagasta teritorijas plānojums nosaka:

1. Rajona nozīmes ainaviski vērtīgākās teritorijas :

- Gaujas ainavu telpa
- Lizuma ainava

2. Vietējās (pagasta) nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas:

(visas iekļaujas Rajona nozīmes ainaviski vērtīgajās teritorijās)

- Ozolu aleja virzienā no Lizuma uz Velēnu
- Pereškalns ar ainavu
- Ģeistu kalns ar ainavu
- Uriekstes pilskalns
- Augstie kalni
- Ar Apsīšu Jēkaba dzīvi un daiļradi saistītās vietas(Kolaņģi, ceļš uz Gāršu)

Lizuma ainava

Ozolu aleja no Lizuma uz Velēnu

Ainavu saglabāšanai tiek veikti šādi pasākumi:

- dabīgo pļavu appļaušana un noganīšana
- meliorēto ainavu kopšana un apsaimniekošana
- krūmu izciršana un atklāto teritoriju saglabāšana kultūrvēsturisko centru apkārtnē un izcilākajās skatu vietās
- muižas parka kopšana

Lizuma dižozols

Rīdūžu ūdenskrātuvē ar uzņēmēju atbalstu tika ielaisti 8 tūkstoši līņu mazuļu. Attīstoties tūrismam, lauksaimniecībai un uzņēmējdarbībai, prioritāte ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Par vides stāvokli pagastā iedzīvotāji tiek informēti pašvaldības laikrakstā „Lizuma Vēstis”, kā arī rajona laikrakstā „Dzirkstele”.

Lizuma pagasta padome ir saņēmusi atļauju B kategorijas piesārņojošai darbībai ūdens saimniecībai. Atļaujas Nr. MAT-8-5072-142 , izdota 2005.gada 18.augustā.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Bagāts kultūrvēsturiskais mantojums**
- **Neskartas dabas teritorijas**
- **Attīstīt tūrisma infrastruktūru**
- **Turpināt darbu pie Lizuma pagasta dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanas**
- **Atbalstīt Lizuma vidusskolas muzeju kā galveno kultūrvēsturiskā mantojuma glabātāju un popularizētāju**
- **Veicināt kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu**
- **Nepieļaut tālāku kultūrvēsturisko objektu degradāciju.**

2.6. Vides kvalitāte.

Lizuma pagasta padome ir saņēmusi ietekmes uz vidi novērtējuma valsts biroja lēmumu Nr.153-p, kurā atzīts, ka stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums nav nepieciešams.

Pagastā nav atmosfēras piesārņošanas problēma. Darbojas tikai viens kokapstrādes uzņēmums, kas strādā ar koksnes bezatlikuma ražošanas tehnoloģiju: no lielākajiem koksnes atgriezumiem ražojot šķeldu, bet zāģu skaidas izmanto briķešu ražošanai.

Vides aizsardzības būtiska nozīme ir dabas ekoloģiskās un ainaviskās daudzveidības saglabāšanai, lai tā pilnvērtīgi kalpotu kā kvalitatīva dzīves telpa gan pašreizējai, gan turpmākajām paaudzēm.

Pagastā, tāpat kā rajonā un valstī kopumā, darbojas vesela virkne vidi degradējošu faktoru, kuriem jāpievērš uzmanība:

- notekūdeņu attīrīšanas sistēmas sakārtošana, lai nodrošinātu ūdens kvalitātes saglabāšanos un uzlabošanos ūdenstecēs un ūdenstilpnēs,
- pakāpeniskai mežu lauču un palieņu pļavu aizaugšanai, kas samazina bioloģisko un ainavisko daudzveidību,
- novārtā pamesto lauksaimniecībā izmantojamās zemju aizaugšana ar krūmiem un pārpurvošanās, no kurām daļu varētu apmežot,
- vides potenciālie piesārņotāji ir 3 katlumājas(pagasta centrā, SIA „Avoti SWF” un SIA „Dimdiņi”), 2 degvielas uzpildes stacijas(Velēnā un „Balstos”) SIA” Avoti SWF” zāģu skaidu kalns „Jaunzemi”, zāģu skaidu izgāztuve „Kurpnieki”, SAI „Ošupurvs”, SAI „Velēna” un bijusī DUS noliktava.
- ainaviski vērtīgo teritoriju, lauksaimniecībā izmantojamo zemju virs 50 ballēm un dabīgo palieņu pļavu, kuras ir nozīmīgas no dabas ekoloģiskās daudzveidības, viedokļa kvalitātes pasliktināšanās nepieļaušana, pašvaldībai jāstimulē to pilnvērtīga apsaimniekošana un uzturēšana,
- ainavas estētisko veidolu bojā nesakoptās lauku sētas, padomju laikā uzceltie un tagad izdemolētie un sabrukušie ražošanas objekti (fermas, kaltes, minerālmēsļu novietnes, skābbarības vai skābsiena novietnes, u.c.),

- nelielas nesankcionētās sadzīves atkritumu izgāztuves mežos.
- **Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā.**
- **Veicināt tādu tehnoloģisko iekārtu pielietošanu, kas samazina izmešu daudzumu atmosfērā.**
- **veikt lokāli piesārņoto vietu inventarizāciju un izstrādāt to sanācijas plānu.**
- **Līdz sadzīves atkritumu izgāztuvju slēgšanai un rekultivācijai, veikt nepieciešamos pasākumus, lai samazinātu to negatīvo ietekmi uz vidi.**

2.7. Inženiertehniskā infrastruktūra.

2.7.1. Ūdensapgāde.

Pēc Valsts Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras datiem Lizuma pagasta teritorijā savulaik bija ierīkoti 30 ūdensapgādes urbumi, no kuriem darbojas 15 urbumi, 2 – neizmanto, 2 – iekonservēti, 4 – likvidēti, 2 urbumi jātamponē, bet par pārējiem ziņu nav. Urbumu dziļums mainās no 23 līdz 265 m.

Visu ekspluatācijas urbumu izvietojums parādīts kartē, bet katra urbuma raksturojums sniegts tabulā(piel.Nr.1)

Valsts aģentūras „Sabiedrības veselības aģentūra” veic dzeramā ūdens mikrobioloģisko un fizikāli ķīmisko izmeklēšanu. Ūdens analīzes liecina, ka ūdens paraugi atbilst visiem standartiem, izņemot dzelzs daudzumu ūdenī, kura līmenis ir paaugstināts visā Gulbenes rajona teritorijā.

Pēc Lizuma pagasta padomes pasūtījuma **Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra(LVGMA)** ir veikusi aizsargjoslu aprēķinu saskaņā ar „Aizsargjoslu likumu” pašvaldības artēziskajiem urbumiem, kas paredz stingrā režīma, bakterioloģisko un ķīmisko aizsargjoslu. Saskaņā ar likumdošanu artēzisko aku teritorijas tiek koptas un ir iežogotas.

Lizuma pagastā centralizētai ūdensapgādei tiek izmantoti artēziskie urbumi, kuri saņēmuši ūdens resursu lietošanas atļaujas saskaņā ar MK Noteikumiem Nr. 736(23.12.2003.) „Noteikumi par ūdens resursu lietošanas atļauju”(SIA „Brīvzemnieki” – 3 artēziskie urbumi, z/s „Augstkalni”, SIA „Dimdiņi”, Lizuma pagasta padome -3 art. urbumi, z/s „Velēna”, art. urbums „Balsti”):

1. „Centra ūdensapgādes urbums. Ūdensapgādei izmantojamais intervāls atrodas 196-238 m dziļumā. Eksploatācijas urbuma debits 2 l/sek. Ķīmiskās aizsargjoslas rādiuss ir 220 m pie ūdens patēriņa 2 l/sek. un 170 m pie ūdens patēriņa 100 m³/dnn.

2. „Sauliešu” ūdensapgādes urbums. Izmantojamais intervāls 40.3-50.8 m dziļumā. Ūdens patēriņš 40 m³/dnn vai 3,5 l/ sek. stingra režīma aizsargjoslas lielums – 10 m, ķīmiskā aizsargjosla – 260 m.

3. „Bērnu dārza” ūdensapgādes urbums. Urbuma izmantojamais intervāls 53.7-65.3 m. Ūdens patēriņš 20 m³/dnn vai 1 l/sek. Stingra režīma aizsargjoslas lielums – 10 m, ķīmiskās aizsargjoslas lielums – 185 m.

4. Z/s „Velēna” ūdensapgādes urbums „Saltupi”. Ūdensapgādei izmantojamais intervāls atrodas 23-35 m dziļumā. Urbuma debits ir 1,9 l/sek. Stingra režīma aizsargjoslas rādiuss ir 10-30 m, bakterioloģiskā aizsargjosla nav nepieciešama. Ķīmiskās aizsargjoslas rādiuss ir 130 m pie ūdens patēriņa 14m³/dnn.

5. Pārējiem urbumiem urbuma debits nepārsniedz 10 m³/dnn un līdz ar to stingra režīma aizsargjoslas rādiuss noteikts 10-30 m robežās.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Pagastā ūdensapgādes sistēma ir morāli novecojusi un nolietojusies.**
- **Pagasta teritorijā ir 30 artēziskie urbumi.**
- **Veikt urbumu inventarizāciju, apzināt īpašniekus un urbumu tālākās izmantošanas mērķus.**
- **Veikt ūdensapgādes sistēmas modernizāciju.**
- **Veikt neizmantoto urbumu tamponēšanu.**

2.7.2. Kanalizācija.

Lizuma pagasta teritorijā darbojas notekūdeņu attīrīšanas stacija, kas atrodas „Klajumos”. To apkalpo viens štata darbinieks. Kanalizācijas sistēma darbojas pēc 1979.gadā izstrādāta projekta un 1981.gadā nodota ekspluatācijā. Notekūdeņu attīrīšanas tips BIO-100 – bioloģiskā attīrīšanas iekārta ar jaudu $100 \text{ m}^3/\text{dnn}$ un darba tilpumu 87 m^3 , un izmēriem $7.0 \times 5 \text{ m}$. Attīrīšanas iekārtas darbojas labi. Pēc notekūdeņu attīrīšanas iekārtām notekūdeņi tiek novadīti uz bioloģiskiem nostādināšanas dīķiem, kur notiek dabīgā aerācija. Bioloģisko dīķu izmēri $40 \times 7 \text{ m}$ un $20 \times 16 \text{ m}$, tilpums attiecīgi sastāda 280 un 320 m^3 . Attīrītos notekūdeņus novada Gosupē. Vidē novadīto notekūdeņu daudzums sastāda $100 \text{ m}^3/\text{dnn}$ jeb $36500 \text{ m}^3/\text{gadā}$. Kanalizācijas tīklu kopgarums 4.41 km . Kanalizācijas sistēma savāc notekūdeņus no pagasta centra daudzdzīvokļu un privātmājām. Individuālo dzīvojamo māju un uzņēmumu, kuri nav pieslēgti pie centralizētās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas, notekūdeņi tiek savākti un attīrīti pašvaldības attīrīšanas iekārtās. Šī pakalpojuma sniegšanai pašvaldība ir iegādājusies asenizācijas mucu.

Lai samazinātu aktīvo dūņu koncentrāciju aerotenkošos, kas rodas sakarā ar dūņu pieaugumu, tās periodiski tiek atsūknētas, un novietotas un uzglabātas kompostēšanas pagaidu laukumā, kas atrodas iekārtu teritorijā. Laukuma platība 0.20 ha . Gada laikā tiek atsūknētas $\sim 16 \text{ t}$ aktīvo dūņu un notekūdeņu nosēdumu. Bīstamie atkritumi iekārtu teritorijā neveidojas.

2005. gada 29.martā Lizuma pagasta padome ir noslēgusi līgumu ar LVĢMA par notekūdeņu paraugu ņemšanu bioloģiskajās attīrīšanas iekārtās. Analīžu dati liecina par attīrīto notekūdeņu atbilstību normatīvu prasībām. Attīrīšanas iekārtu teritorija ir iežogota un tiek regulāri kopta.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Esošā kanalizācijas sistēma ir nolietojusies**
- **Risināt jautājumu par esošo attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju un paplašināšanu.**

2.7.3. Siltumapgāde.

Lizuma pagasta padomes pārziņā atrodas viena katlu māja, kuras apkalpes zonā ietilpst visas Lizuma centra 9 daudzdzīvokļu mājas (160 dzīvokļi ar 365 iedzīvotājiem), Lizuma vidusskola (310 skolēni un 62 darbinieki), ārsta prakse un zobārsts (vid. 50 apmeklētāji dienā), aptieka, kultūras nams, sporta zāle un administratīvā ēka, kurā atrodas pagasta padome, pagasta bibliotēka, Bāriņtiesa, Lizuma Tautskola un Lizuma pasta nodaļa. Daudzas no šīm ēkām ir Lizuma muižas kompleksa sastāvdaļa, kas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis.

Kopējā apsildāmā platība ir 15 000 m². 2000.gadā tika veikta katlu mājas rekonstrukcija, uzstādīts apkures katls ar 1.6 MW diennaktī jaudu un kurināšanai izmantoti koksnes atkritumi. Saražotais siltuma daudzums gadā ir 4360 MW. Esošais katls morāli un fiziski novecojis – nespēj apgādāt ar nepieciešamo siltuma daudzumu- nepieciešama katlu mājas rekonstrukcija un katla nomaīņa.

Lizuma pagasta katlu māja

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā.

- **Nepieciešams uzlabot centralizēto siltumapgādi**

2.7.4. Elektroapgāde.

Lizuma pagastā elektroapgādi nodrošina AS „Sadales tīkla” Ziemeļaustrumu reģiona Gulbenes nodaļa. Pagasta teritoriju šķērso 7.5 km gara 110 kV elektropārvades līnija. Apdzīvotās vietas savieno 35 km gara 20 kV augstsprieguma gaisvadu līnija, 83 km gara 0.4 kV elektropārvades līnija. Pagasta teritorijā ir izbūvēti 28 transformatori. Daļa elektrības pārvades līniju ir atjaunotas 2006.-2007.gadā. Daudzas elektropārvades līnijas iet gar vai cauri mežiem, kā rezultātā nolūzušie zari rada traucējumus elektroenerģijas piegādē.

Lizuma teritorijas plānojumā ir parādīti esošie elektriskie tīkli.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā.

- **Pagastā ir pietiekami nodrošināta elektroenerģijas padeve.**
- **Turpmāk paredzēt pakāpenisku zemsprieguma gaisvadu elektrolīniju pārbūvi uz pazemes kabeliem.**
- **Izbūvēt jaunus vai modernizēt esošos transformatorus nepieciešamā sprieguma kvalitātes nodrošināšanai.**

2.7.5. Gāzes apgāde.

Sakarā ar to, ka Vidzemi šķērsojošais dabas gāzes vads atrodas vairāk kā 50 km no Gulbenes, rajonā nav pieejama dabas gāze. Iedzīvotāji Lizuma pagastā izmanto gāzes balonus, daudzdzīvokļu māju iedzīvotājiem gāze tiek piegādāta no sašķidrinātās gāzes krātuves. Gāzes balonus var iegādāties Lizumā saimniecības preču veikalā un Velēnā degvielas uzpildes stacijā.

Transporta vajadzībām tuvākā gāzes uzpildes stacija atrodas Gulbenē un Smiltenē.

Dabas gāzes vada būvniecība iespējama tālākā nākotnē.

2.7.6. Telekomunikācijas.

Telefona sakarus pagastā nodrošina SIA „Lattelekom” , SIA LMT ,SIA „TELE-2” un SIA „TELIA LATVIJA”.

Lizuma pagasts ir iekļāvies Vidzemes pašvaldību vienotā datu pārraides tīklā. 2004.- 2006. gadā veikta Lizuma automātiskās telefona centrāles ciparizācija un abonenti pārslēgti uz ciparu līnijām, likvidētas gaisvadu līnijas, uzlabota sakaru kvalitāte, paplašināta interneta lietošanas iespēja. Cauri pagasta teritorijai izbūvēts optiskais kabelis, kas ļaus tālāk modernizēt un uzlabot sakarus, dodot iespēju pagasta iedzīvotājiem saņemt interneta pakalpojumus. Ciparu līniju abonentiem ir pieejami daudzi papildus pakalpojumi: interneta pieslēgums ar ātrumu no 2Mbit/s līdz 10 Mbit/s. Pagasta centrā bezvadu interneta pieslēgumu nodrošina SIA „Telia Latvija”.

Pagasta centrā atrodas viens taksofons.

Kartogrāfiskajā materiālā ienesti visi sakaru kabeļi .

Veicot būvniecības darbus teritorijās, kurās ir izbūvēti telekomunikāciju pazemes kabeļi, jāveic darbu saskaņošana ar SIA „Lattelekom”.

Mobilo sakaru pakalpojumus piedāvā divi operatori: SIA Latvijas Mobilais Telefons (LMT) un SIA TELE 2. Lizumā ir uzstādīta LMT bāzes stacija, izmantojot esošo torni.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā:

- **Pagastā ir nepietiekams mobilo sakaru nodrošinājums. Nepieciešams uzlabot SIA TELE 2 sniegto pakalpojumu kvalitāti.**
- **Atbalstīt dažādu mobilo sakaru operatoru darbību savā teritorijā.**

2.7.7. Transporta infrastruktūra.

2.7.7.1. Dzelzeļa infrastruktūra.

Dzelzeļa līnija, kas šķērso pašvaldības teritoriju ir slēgta. Tuvākā dzelzeļa stacija ir Gulbenē 28 km. Pašlaik dzelzeļš netiek izmantots. Dzelzeļa klātni varētu izmantot inženierkomunikāciju izbūvei (gāzes vads, optiskais kabelis).

2.7.7.2. Autoceļu infrastruktūra.

Ceļu tīkls pagasta teritoriju klāj vienmērīgi.

Pagastu šķērso šādi valsts autoceļi:

1. Valsts I kategorijas autoceļš P27 Smiltene – Gulbene, ceļa posms Robežkalns-Velēna-Saliņkrogs(11.9 km asfaltbetona segums);
2. Valsts I kategorijas autoceļš P38 Cesvaine – Velēna, ceļa posms Velēna – Jauntirza(10 km,t.sk. asfaltbetona segums 6 km);
3. Valsts II kategorijas autoceļš V411 Velēna – Vireši (3.0 km)
4. valsts II kategorijas autoceļš V433 Lizums – Druviena(6.2 km)
5. valsts II kategorijas autoceļš V442 Velēna – Rīdūži(1.5 km)
6. valsts II kategorijas autoceļš V436 Ranka – Tirza.(5.5 km)
7. Valsts II kategorijas autoceļš V435 piebraucamais ceļš dzelzceļa stacijai(0.5 km)

Pašvaldības ceļu struktūra redzama tabulā pielikumā nr.2.

KARTOSHĒMA NR.5 – LIZUMA PAGASTA CEĻI UN DZELZCEĻŠ
(skat. pielikumu)

Pagasta teritorijā kopējais valsts ceļu garums ir 35.7 km,t.sk. ar melno segumu 17.9 km

Pagasta pārziņā esošo vietējās nozīmes ceļu kopgarums ir 57.392 km,t.sk.

1.gr. ceļi – 31.162 km,

2.gr ceļi – 12.4 km,

3.gr.ceļi – 12.78 km,

Ielas – 1,050 km(t.sk. 950 m asfaltbetona segums).

Lizuma pagasta autoceļu un ielu sarakstu skatīt pielikumā nr.

Lizuma pagastā atrodas šādi VAS „Latvijas meži” ceļi

2.7.7.2.1.tabula

Ceļa nosaukums	Garums(km)	Izbūves gads	Plānotie pasākumi
Vilku būdas ceļš	5.2	2008	būve
Lācezera ceļš	2.0	2016	būve
Saliņbirzs ceļš	4.7	2010	rekonstrukcija
Vienas priedes ceļš	1.6	2020	būve
Klajā purva ceļš	6.6	2018	būve
Bērzu ceļš	2.4	2005	rekonstrukcija
Asnupes ceļš	3.5	2017	būve
Avotu ceļš	3.5	2010	būve
Nabagu purva ceļš	1.0	2020	būve

2.7.7.2.2.tabula

Nepieciešamie melnie segumi, lai savstarpēji savienotu pagastu centrus

Pašvaldības nosaukums	Attālums, km	Ceļa numurs	Izmaksas asfaltbetona segas izbūvei tūkst.ls
Lizums - Druviēna	7.5	V433	Nav izstrādāta tehniskā dokumentācija
Lizums - Tirza	5.096	P38	Nav izstrādāta tehniskā dokumentācija

2.7.7.2.3. tabula

Degvielas uzpildes stacija Lizuma pagastā

Uzņēmums	Uzņēmuma adrese	DUS adrese	Telefons
SIA" OS ĪPAŠUMI"	Bauskas iela 58A, Rīga	„Saltupi” Velēna, Lizuma pagasts, Gulbenes raj.	4444177

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā.

- **Pietiekama autoceļu infrastruktūra**
- **Vairumam pašvaldības autoceļu ir salīdzinoši labas kvalitātes segums, kas pagaidām spēj nodrošināt pagasta vajadzības.**
- **Nepieciešama novadgrāvju tīrīšana un caurteku remonts.**
- **Aktuāla melnā seguma uzklāšana uz ceļiem, kas savieno pagastu ar kaimiņu pagastu centriem.**
- **Nepieciešama melnā seguma ieklāšana pie daudzdzīvokļu mājām un to pagalmos.**

2.7.6.3. Sabiedriskais transports.

Visintensīvākā autobusu kustība starprajonu maršrutos Rīgas un Gulbenes virzienā ir pa ceļu „Smiltene – Gulbene” . Satiksme ar kaimiņu pagastiem nodrošināta pēc minimālās pietiekamības principa, lai nodrošinātu skolēnu pārvadājumus.

Pašvaldībā ir iegādāts autobuss, kas pārvadā skolniekus pagasta robežās reisos Lizums-Velēna-Taures-Velēnmuiža-Lizums un Lizums-Grauži-Vinķeles-Lizums.

Pagasta teritorijā ir 8 autobusu pieturas, no kurienes var nokļūt pagasta centrā, Gulbenē, Madonā, Alūksnē, Smiltēnē, Valmierā. Ne tikai Velēnas un Lizuma iedzīvotāji, bet arī kaimiņu pagastu cilvēki izmanto ērto autobusu satiksmi ar Rīgu, Balviem, Viļaku, Cēsīm, Valmieru, Kārsavu, Rēzekni. Tomēr Lizuma centra iedzīvotājiem, sakarā ar dzelzceļa līnijas Ieriķi-Gulbene slēgšanu 1999.gadā, ir problemātiska nokļūšana Rīgā. Ar 2007.gada pavasari svētdienās caur Lizumu kursē autobuss uz Rīgu.

Sakarā ar SIA „Avoti SWF” ražotnes paplašināšanu ir atvērti divi jauni autobusu reisi Gulbene-Lizums-Gulbene ērtākai strādnieku nokļūšanai darbā.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā:

- Sagatavot priekšlikumus par nepieciešamajiem transporta uzlabojumiem
- Panākt satiksmes uzlabošanu uz Rīgu caur Lizumu arī darbdienās.

2.7.8. Sadzīves atkritumu saimniecība.

Atkritumu apsaimniekošanu pašvaldības teritorijā saskaņā ar līgumu Nr.00-672-001, kurš noslēgts 2000.g.20.martā veic Valmieras **Ziemeļaustrumu atkritumu apsaimniekošanas organizācija**. Tā apkalpo gan pašvaldību, gan uzņēmējus, gan iedzīvotājus. Daļu atkritumu pašvaldība apglabā atkritumu izgāztuvēs „Velēna” un „Ošupurvs”(atkritumu apglabāšanas atļaujas Nr. AA-5072-038 un AA-5072-039, izdotas 2001.gada 20.decembrī.)

Sadzīves atkritumu apjoms vidēji gadā :

- 1.atkritumu izgāztuvē „Ošupurvs” – 300 m³,
2. atkritumu izgāztuvē „Velēna” - 61 m³,
3. sadzīves notekūdeņu dūņas un nosēdumi - 16 t/gadā.

Noteikumi „Par atkritumu apsaimniekošanu Lizuma pagastā”, kas izdoti saskaņā ar likumu „Par sadzīves atkritumiem” ,pieņemti 2000.gada 13.aprīlī, protokols Nr.4, 12.§

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā.

- Ieviest sadzīves atkritumu šķirošanu atsevišķos konteineros pa atkritumu veidiem.
- Nepieļaut stihisku izgāztuvju veidošanos mežu masīvos un citās vietās.
- Nepieļaut bīstamo atkritumu apglabāšanu sadzīves atkritumu izgāztuvēs, veikt atkritumu apsaimniekošanu atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumam(01.03.2001.).

2.7.9. Kopsavilkums par uzņēmējdarbību pagastā.

Pagasta teritorijā ar lauksaimniecību nodarbojas un produkciju ražo:

21 zemnieku saimniecības

17 piemājas saimniecības

2 SIA

lauksaimniecība kā papildnodarbošanās 5 zemnieku saimniecībām

Ar netradicionālo lauksaimniecību nodarbojas:

Tūrisms	1
Biškopība	2
Vides veselības saimniecība	1
Viesu māja „Strautmalas”	1
Zemenes,avenes,u.c. kultūras audzē	4
Ar bioloģisko lauksaimniecību nodarbojas	10 zemnieku saimniecības un viens SIA

Pagasta teritorijā reģistrēti un darbojas:

- 6 valsts iestādes,
- 3 uzņēmumi ,
- 15 dažādu pakalpojumu sniedzēji,
- 10 tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji,
- 14 aktīvi darbojošās sabiedriskās organizācijas,
- 2 muzeji.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Pietiekama autoceļu infrastruktūra**
- **Veiksmīgi attīstās lauksaimnieciskā uzņēmējdarbība un mežsaimniecība.**
- **Pagasts ir bioloģiskās lauksaimniecības centrs.**
- **Tautskola ir pieaugušo mūžizglītības sakārtotāja un attīstītāja**
- **Veicināt un atbalstīt investīciju piesaisti uzņēmējdarbības attīstībai.**
- **Atbalstīt ražošanas attīstības nodrošināšanai nepieciešamās infrastruktūras būvniecību.**

2.7.10. Izglītības, kultūras, sporta, veselības un sociālā infrastruktūra.

2.7.10.1. Lizuma vidusskola

Lizuma vidusskola

Galvenais uzdevums- nodrošināt kvalitatīvu vidējo izglītību, datorzinību apguvi(mācīties iespējams visiem pagasta iedzīvotājiem, jo skolā ir 2 datorzinību klases, pieejams internets), iegūt papildzināšanas komercklasē un pulciņos.

Īsteno šādas izglītības programmas:

Piecgadīgo un sešgadīgo bērnu obligātās pirmsskolas izglītības programma

Vispārējās pamatizglītības programma

Vispārējās vidējās izglītības vispārīzglītojošā virziena programma

Vispārējās vidējās izglītības matemātikas, dabaszinātņu un tehnikas virziena programma

Darbojas Lizuma pagasta padomes pakļautībā no 10.01.1996. Dibināta 1937.gada 2.oktobrī kā Lizuma pagasta 6-klasīgā pamatskola

2006./2007.m.g. skolēnu skaits 280, pedagoģisko darbinieku skaits 30.

Vidusskolā ir organizēta pirmsskolas vecuma bērnu apmācība. Ierīkots rotaļu laukums pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem.

Lizuma vidusskolā ir sava bibliotēka, ir pastāvīgais interneta pieslēgums.

Pils tornī atrodas Lizuma vidusskolas novadpētniecības muzejs.

Pagasta plānojums nosaka:

- Turpināt darbu pie Lizuma vidusskolas pils ēkas rekonstrukcijas(ēka ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis) un apkārtnes sakopšanas.
- Veicināt un atbalstīt nometņu organizēšanu vasarās un skolēnu brīvdienās.
- Pilnveidot skolas darbību pagastā, turpināt pieaugušo tālākizglītību un mūžizglītību.

2.7.10.2. Bibliotēka.

Lizuma bibliotēka

Lasītava ar internetu

Bibliotēkas grāmatu fonds - 8966 eksemplāri, no tiem grāmatas - 7320 eksemplāri, brošūras - 895 eksemplāri, žurnāli - 751 eksemplārs.

Lasītāju skaits uz 2007.g.1.jūliju – 277, t.sk. bērni – 108 Apmeklējums -2113, t.sk. bērni 700, grāmatu izsniegums 4914, t.sk. bērni 1019.

Lasītavas apmeklējums – 399, izsniegts 686 vienības.

Šobrīd bibliotēkā ir 6 datori, lāzerprinteris, kopētājs un skeneris. Visiem datoriem ir interneta pieslēgums

Vidējās izglītības iestāžu skolēni(audzēkņi) un augstskolu studenti kursa darbiem referātiem bieži izmanto bibliotēkā piedāvātās iespējas .

Lizuma bibliotēka ir lauku pagasta centra bibliotēka, kurai jāveic izglītošanas, informācijas un izklaides – kultūras funkcijas. Bibliotēkas palīdzību meklē iedzīvotāji, kuri mācās, paaugstina kvalifikāciju vai vienkārši ir aktīvi sabiedriskie darbinieki.

Pagasta plānojums nosaka:

- **Paaugstināt Lizuma bibliotēkas darba efektivitāti, pielietojot specializētas programmas un datu bāzes;**
- **Uz bibliotēkas bāzes izveidot bibliotēku – informācijas centru;**
- **Paaugstināt vietējās sabiedrības: jauniešu, bērnu un inteliģences izglītības un zināšanu līmeni;**
- **Nodrošināt informācijas brīvu pieejamību, iesaistot un izglītojot dažādas mērķauditorijas: pieaugušos, skolēnus, studentus un citas sociālās grupas.**

2.7.10.3. Kultūras nams

Pagastā ir viens kultūras nams, kurā ir 3 zāles. Lielajā zālē ir 300 sēdvietas, Mazajā un Spoguļzālē notiek mēģinājumi. Lizuma kultūras dzīves pamatā ir tradīcijas un kultūrvēsturiskais mantojums. Kultūras pilnveidei ir nozīmīga loma iedzīvotāju estētiskās gaumes izkopšanā.

Kultūras nams

Kultūras nams pagasta iedzīvotājiem piedāvā: Lizuma pagasta dižjubilāru godināšanas pasākumus divas reizes gadā, decembrī Ziemassvētku egles iedegšana un Jaungada sagaidīšana pie Lizuma pagasta padomes ēkas, aprīlī Lieldienu pasākumus, lietišķās mākslas tirdziņu, maijā pasākumus veltītus Mātes dienai, Mazo vokālistu

koncertu, Lizuma kultūras nama pašdarbības kolektīvu sezonas noslēguma koncertu brīvā dabā, jūnijā Zāļu vakara svinēšanu kādā no pagasta skaistākajām vietām, Veco un vientuļo pagasta iedzīvotāju sveikšanu Vasaras un Ziemas saulgriežos, jūlijā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas ietvaros Vidzemes novada lauku kapelu tikšanos, rokdarbu izstādes ar autoru piedalīšanos, oktobrī kultūras nama pašdarbības sezonas atklāšanas pasākumu, novembrī LR proklamēšanas gadadienai veltītus pasākumus, decembrī piedāvā Lizuma jauktā kora Ziemassvētku koncertu, Lizuma amatierteātra Ziemassvētku uzvedumu bērniem. Gada laikā lizumnieši var aplūkot divas profesionālu mākslinieku izstādes – gleznu, keramikas vai fotogrāfiju, kā arī amatieru lietišķās mākslas izstādes. Mēnesī reizi notiek deju vakars vai diskotēka.

2007./2008. gada sezonā darbojas :

Jauktais koris

Vidējās paaudzes deju kopa „Untums”

Jauniešu deju kolektīvs

Pirmskolas vecuma bērnu deju kolektīvs

Sākumskolas bērnu deju kolektīvs

Amatierteātris „Daiva”

Sieviešu vokālais ansamblis „Zīle”

Mākslas studija „Laipa”

Tautas muzikantu kopa

Līnijdeju grupa „Flamingo”

Jauniešu popgrupa „Gamma”

Bērnu popgrupa

Deju mūzikas grupa „Velēnmuižas muzikanti”

Deju mūzikas grupa „Ceļavējš”

Jaunpiebalgas BJTS „Saule” filiāle: vokālās, sarīkojumu deju nodarbības, mūzikas instrumentu – ģitāras un bungu spēles apgūšanas nodarbības

Gulbenes Mūzikas skolas filiāle.

Pagasta plānojums nosaka:

- Turpināt darbu ar pašdarbības kolektīviem,
- organizēt dažādus tematiskos pasākumus,
- piedalīties kultūrvēsturiskā mantojuma un latviskās dzīvesziņas saglabāšanā un popularizēšanā.

2.7.10.4. Sports.

Vidusskolas sporta laukums

Sporta zāle

Lizuma pagastā darbojošās sporta bāzes

- Ø sporta zāle (notiek pagasta –P, rajona-R, valsts-V sacensības)
- Ø sporta laukums (P, R,V)
- Ø smilšu volejbola laukums (P,R)
- Ø galda spēļu zāle (P)
- Ø mototrase (P, R, V)
- Ø golfa laukums (P, R, V)
- Ø orientēšanās sacensību trase (R, V)

Lizuma pagastā ar dažādiem sporta veidiem nodarbojas visu paaudžu iedzīvotāji. Pagastā darbojas Gulbenes rajona sporta skolas Lizuma filiāles meiteņu volejbola grupas, kuras ar ļoti labiem panākumiem startē rajona un valsts mēroga sacensībās. Pašvaldībā tiek rīkotas galda spēļu(šahs, dambrete, novuss, teniss, zolīte) un sporta spēļu(volejbols, basketbols, futbols) sacensības. No 1983. gada Lizumā strādā algots sporta darba organizators.

Lizuma pagastā darbojas oficiāli reģistrēts sporta klubs „Motoskats”, kurš apvieno gan pagasta, gan citu rajonu motosportistus. SK „Motoskats” nodarbojas arī ar moto sporta sacensību organizēšanu visā Latvijā. Sporta kluba izveidotājs un prezidents ir bijušais lizumniecis.

Stārķu kalna mototrāse

„Stārķu kalna” moto trasē katru gadu tiek rīkotas Latvijas Motosporta federācijas sacensības, tai skaitā Latvijas čempionāta posmi motokrosā

2.7.10.5. Veselības un sociālā aprūpe.

Veselības aprūpes pakalpojumus Lizuma pagastā nodrošina Baibas Mezītes ģimenes ārsta prakse, kas atrodas Lizuma pagasta “Aptiekā”, kur strādā ārsts un ārsta palīgs

Ģimenes ārsta prakse un aptieka

Ģimenes ārsta praksē reģistrēti 2130 pacienti:

0 –1 gadam	10
1 – 14	410
15 – 44	937
45 – 64	422
65 un vairāk	351

Ārsta praksē tiek veikta pacientu ambulatorā un mājas aprūpe slimību gadījumā, profilaktiskais darbs slimību profilaksei, bērnu un pieaugušo imunizācija, pārraudzība pār arodveselību.

Ģimenes ārsta prakses telpas

Zobārstniecības pakalpojumus Lizuma pagastā sniedz **Daces Dūrītes zobārsta prakse**. Zobārsts vienu dienu nedēļā apkalpo Lizuma vidusskolas skolēnus, veic profilakses un ārstniecisko darbu.

Pagasta padome zobārsta kabinetam iegādājās zobārstniecības iekārtu, iepērk skolas bērniem zobārstniecībai nepieciešamos medikamentus.

Farmaceutiskos pakalpojumus Lizumā piedāvā Laimas Klimonas **SIA “Lizuma aptieka”**. Medikamentus, tai skaitā kompensējamus medikamentus, vitamīnus, higiēnas preces un zāļu tējas iedzīvotāji var iegādāties plašā sortimentā.

Aptiekā strādā divi darbinieki. Aptieka veic plašu iedzīvotāju izglītošanas darbu ar devīzi “Daba dziedē, daba baro”.

Aptieka

2006.gada darba kvalitātes rādītāji, ko vērtē VOAVA :

- Onkocitoloģija sievietēm – veikta par 50%
- Plaušu rentgenoloģiskie izmeklējumi – veikti par 50%
- Profilaktiskās apskates un patronāžas – veikts par 100%
- Imunizācija (vairākas vecuma grupās) – veikts par 100%

Ārsta prakse un aptieka atrodas vienā mājā, kas ir ļoti ērti pacientiem. Šī ēka ir bijusī pils pārvaldnieka māja, kas ir vietējās nozīmes kultūras piemineklis un līdz ar to ir problemātiski ēku piemērot pieejamībai cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Ēka atrodas Lizuma pils parka teritorijā, kas regulāri tiek kopts un uzturēts kārtībā.

Ģimenes ārsta praksē ir pieejamas fizioterapijas procedūras,

Lizumā darbojas atpūtas, sporta un rehabilitācijas centrs SIA “Riti Raiti”. Centrā ir pieejamas dažāda veida masāžas procedūras, ārstnieciskā fizikultūra, stājas koriģēšana 5 un 6 – gadīgiem bērniem, veselības pirts, solārijs un daudzi citi veselīga dzīves veida popularizēšanas pasākumi.

SIA“Riti Raiti”

Informācija par valsts garantētajiem veselības aprūpes pakalpojumiem un pieņemšanas laikiem ārstniecības iestādē ir pieejama B.Mežītes ģimenes ārsta praksē un pagasta padomē.

Jaunākais veselības aprūpē, uzaicinājumi un atgādinājumi par vakcinācijām, cita vispārizglītojoša informācija tiek publicēta Lizuma pagasta avīzē "Lizuma vēstis".

Pirms ārstniecības iestādes atrašanās vietas ir uzstādīta ceļazīme. Gan pie pie ģimenes ārsta prakses, gan pie aptiekas ir izkārtnes.

Sociālās aprūpes pakalpojumus Lizuma pagastā organizē un veic sociālā darba organizators, kuram ir medicīniskā izglītība.

Sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālo atbalstu krīzes situācijā nonākušām ģimenēm(personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbaspējīgo personu līdzdalību savas situācijas uzlabošanā.

Pamatojoties uz pagasta iedzīvotāju personīgajiem iesniegumiem, iztikas līdzekļu deklarāciju, apsekošanas materiāliem, Lizuma pagasta padome piešķir pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai.

Lizuma pagastā tiek izmaksāti arī citi pabalsti, ko nosaka **Saistošie noteikumi** (apstiprināti ar pagasta padomes 2004.gada 28.decembra sēdes lēmumu) par sociālās palīdzības pabalstiem Lizuma pagastā:

- brīvpusdienas skolēniem (tiesības saņemt ir trūcīgo ģimeņu bērniem, bērniem, kuri nodoti aizbildniecībā vai audžuģimeņu audzināšanā, brīvpusdienas tiek piešķirtas līdz kārtējā mācību gada beigām);
- pabalsts veselības apdrošināšanas polises iegādei (tiesības saņemt pabalstu ir vientuļajiem nestrādājošiem pensionāriem, pirmās un otrās grupas invalīdiem, politiski represētām personām un personām no trūcīgām ģimenēm);
- pabalsts ārstēšanās izdevumiem:
 1. slimnīcas izdevumiem ;
 2. ar medicīnu saistītiem pakalpojumiem ;
 3. medikamentu iegādei (tiesības saņemt pabalstu ir vientuļajiem nestrādājošiem pensionāriem, pirmās un otrās grupas invalīdiem,

politiski represētām personām un personām no trūcīgām ģimenēm) .

- pabalsts no ieslodzījuma atbrīvotajiem ;
- malkas (apkures) pabalsts (tiesības saņemt pabalstu ir vientuļajiem nestrādājošiem pensionāriem un trūcīgām personām);
- pabalsts bērna piedzimšanas gadījumā ;
- apbedīšanas pabalsts ;
- pabalsts mācību uzsākšanai 1.klasē ;
- pabalsts jubilāru sveikšanai (tiesības saņemt pabalstu ir personām, kurām attiecīgajā gadā ir 65, 70, 75, 80, 85, 90 vai 95 gadu jubileja);
- svētku pabalsts:
 1. Līgo svētku pabalsts - mantisks (tiesības saņemt ir vientuļajiem pensionāriem);
 2. Ziemassvētku pabalsts - mantisks (tiesības saņemt ir vientuļajiem pensionāriem, pirmsskolas vecuma bērniem).

Mājas aprūpe, pamatojoties uz ģimenes ārsta atzinumu, pašvaldība nodrošina aprūpi mājās personām, kurām ir objektīvas grūtības sevis aprūpēšanā: pensijas vecuma personām, personām ar garīga vai fiziska rakstura traucējumiem, kuriem nav likumīgu apgādnieku, vai tie objektīvu apstākļu dēļ nespēj sniegt minētajām personām nepieciešamo palīdzību. Starp pagasta padomi un aprūpētāju tiek noslēgta līgums, kurā tiek uzskaitīti veicamie darbi un pienākumi.

Pagasts piedalās ar dalības maksu maznodrošinātā vai vientuļā pensionāra uzturēšanās nodrošināšanā sociālās aprūpes namā, kā arī kārto uzturēšanos pansionātā cilvēkiem ar garīga rakstura saslimšanām.

Pašvaldībā nav juridiski izveidots statuss “sociālais dzīvoklis”, bet nepieciešamības gadījumā persona, vai ģimene tiek nodrošināta ar dzīvojamo platību.

2007.gadā Lizuma pagasta „Klintīs” ir izveidots dienas centrs pensijas vecuma personām, kur ir iespēja izmantot veļas mazgāšanas un žāvēšanas pakalpojumus, atpūsties, pakavēt laiku. Nākotnē plānots centra darbību uzlabot un ieviest arvien jaunus pakalpojumu veidus.

2.7.11. Mājokļi.

Līvānu mājas

Daudzdzīvokļu mājas

Iedzīvotāju nodrošinājums ar mājokļiem ir apmierinošs. Pārsvarā iedzīvotāji dzīvo viensētās.

Mājokļu kvalitāte un pietiekamība līdzās darba vietai ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nosaka iedzīvotāju „teritorijas noturību” un vietējās attīstības perspektīvas.

Pagastā dzīvojamo māju kopskaits – 358. Iedzīvotāju sadalījums pa daudzdzīvokļu un viendzīvokļa mājām pagasta apdzīvotajās vietās dažāds.

Lizuma ciemā ir 89 dzīvojamās mājas, no tām 17 ir daudzdzīvokļu. Velēnas ciemā – 31 dzīvojamā māja; 10 no tām – divu un daudzdzīvokļu. Ārpus ciemiem atrodas 242 dzīvojamās privātmājas. Pašvaldības īpašumā ir 11 dzīvojamās mājas un 4 nedzīvojamās (internāts, vidusskola, kultūras nams un administratīvā ēka). Pašvaldības dzīvojamā fonda nolietojums 60 %, stāvoklis apmierinošs, daudzas ēkas būvētas pagājušā gadsimta 20.-30.gados.

Valsts iestāžu pārvaldījumā atrodas 1 māja, kuras tiesiskais valdītājs ir VAS „Latvijas meži”.

Pagasta padomes struktūrvienība – komunālā saimniecība sniedz pakalpojumus (ūdensvads un kanalizācija):

daudzdzīvokļu mājās 379 iedzīvotājiem vai 22% pagasta iedzīvotāju;
privātmājās 186 iedzīvotājiem vai 11% - ūdensvada un 71 iedzīvotājam vai 4% - kanalizācijas pakalpojumus.

Daudzdzīvokļu mājās 94 dzīvokļos ir sašķidrinātā gāze, pārējie daudzdzīvokļu un privātmāju iedzīvotāji lieto balonu gāzi. Visas daudzdzīvokļu mājas, vidusskola,

kultūras nams, administratīvā ēka ir pieslēgtas pagasta katlu mājai un saņem centralizēti siltumu.

Liels īres maksas un komunālo pakalpojumu parādu īpatsvars.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā:

- **Piesaistīt līdzekļus pašvaldības dzīvojamā fonda rekonstrukcijai un remontam;**
- **Uzlabot maksas par dzīvokļu īri un komunālajiem pakalpojumiem iekasēšanu.**

2.7.12. Tūrisma infrastruktūra

Tūrisms var kļūt par vienu no galvenajiem pagasta attīstības novirzieniem. Šobrīd pagasta teritorijā ir daudz interesantu apskates objektu – Velēnas baznīca ar ērģeļu prospektu, altāri, kanceli. Tāpat arhitektūras piemineklis Lizuma muiža ar ēku kompleksu un skaisto parku. Lizuma pilī, kas valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, ir izvietots muzejs ar lielu un interesantu ekspozīciju. Lizuma centrs ar pagātnes liecību – 20.gs.50.gados uzstādīto L.Davidovas-Medenes ģipša tautumeitu un vecajām vējdzirnavām, skulptūra Gosupes velns, rakstnieka Apsīšu Jēkaba lielais akmens pie Norām, Gārša.

Kāzu muzejs „Rubenes”

Viesu māja „Strautmalas”

Interesants apskates un atpūtas objekts ir 2003.gadā izveidotā „Lauku sēta „Rubenes”” ar vienīgo Kāzu muzeju Latvijā.

Dabas draugiem ir iespēja atpūsties dabas parkā „Augstie kalni”, Rīdūžu karjerā izveidotajā ūdenskrātuvē. Interesentiem ir iespēja paviesoties bioloģiski ekoloģiskajā zemnieku saimniecībā „Birznieki”, apskatīt z/s „Dimdiņi” konfekšu „Gotiņa” ražotni.

Naktsmājas piedāvā Lizuma vidusskolas internāts.

Lizuma vidusskolas novadpētniecības muzejs ir izstrādājis 2 tūrisma maršrutus, kurus var veikt gan kājām, gan ar velosipēdiem, gan apvienojot abus maršrutus – ar autotransportu.

1.maršruts: Lizuma muižas pils un muižas komplekss – „Tautumeita” – Dzirnavas – Pagastskola – Lizuma stacija, piemineklis izvestajiem lizumniešiem – Apsīšu Jēkaba dzimtās mājas – Apsīšu Jēkaba akmens – Uriekstes pilskalns – Moto trase – SIA „Dimdiņi” konfekšu „Gotiņa” ražotne.

2.maršruts(var turpināt pirmo): veselības centrs „Riti raiti” – J.Brektes dzimtās mājas „Saulieši” , muižas kalpu mājas – Sila kapi – Kāzu muzejs – Gaujas kapi velēnā – Rīdūžu atpūtas vieta – Gauja, ūdensdzirnavas – Velēnas baznīca – Velēnas draudzes skola – Baltais krusts – Augstie kalni – Gosupes velns – Viesu māja „Strautmalas”.

Liela loma ir pagasta vadības attieksmei un izpratnei par to, ko lauku tūrisms var dot uzņēmējdarbības attīstībai, nodarbinātībai, iedzīvotāju apziņas un kultūras celšanai, kam ir tiešs sakars ar ekonomisko labklājību. Ir svarīgi celt iedzīvotāju pašapziņu, paplašināt redzesloku. Bieži informācijas un salīdzināšanas iespēju trūkums kavē iniciatīvas rašanos.

Priekšnoteikumi un nosacījumi teritorijas izmantošanā:

- **Koordinēt un saskaņot tūrisma un uzņēmējdarbības attīstību;**
- **Izveidot pagasta tūrisma attīstības stratēģiju;**
- **Sadarboties ar apkārtējiem pagastiem;**
- **Ieinteresēt pagasta iedzīvotājus un lauku sētas tūrisma pakalpojumu sniegšanā;**
- **Izveidot pagastā informācijas centru;**
- **Izdot bukletu par Lizumu.**

2.7.13. Civilā aizsardzība.

Galvenie apdraudējuma veidi Lizuma pagastā ir:

Gaujas upe palu laikā,

Ugunsgrēka gadījumi.

Iedzīvotājiem pieejamā informācija

Iedzīvotājiem ir pieejama informācija par telefonu numuriem, uz kuriem jāzvana ārkārtas situācijā (ugunsdzēsēji, ātrā medicīniskā palīdzība, pašvaldības atbildīgo personu telefona numuri).

Saskaņā ar rajona Civilās Aizsardzības normatīvajiem dokumentiem Lizuma pagastā paaugstināta riska objektu nav.

Pašvaldībā koordinators par ugunsdrošības un Civilās Aizsardzības jautājumiem ir Lizuma pagasta padomes priekšsēdētāja vietnieks.

Saskaņā ar „Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likumu” atbildīgais par ugunsdrošību Lizuma pagastā ir pagasta padomes priekšsēdētājs.

Lizuma pagasta padomē ir izstrādāti noteikumi „Par sabiedrisko kārtību Lizuma pagastā”, kas paredz uzlikt naudas sodu par lauksaimniecības zemju aizaudzēšanu ar nezālēm.

Lielāko daļu no pašvaldības zemēm izmanto lauksaimnieciskie uzņēmumi. Zemju apstrādāšanu veicina arī Eiropas Savienības tiešie maksājumi par lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, tādejādi stimulējot privāto zemju īpašniekus kopt savas zemes.

2007. gadā pašvaldības teritorijā nav bijis neviens kūlas ugunsgrēks.

Pie lielākajiem objektiem ir izveidotas mākslīgās ūdens krātuves ūdens ņemšanai ugunsgrēka gadījumā. Z.s. ”Velēna” teritorijā ir izveidota pazemes ūdenskrātuve ugunsdzēsības vajadzībām.

Pagasta centrā ir izveidota piebrauktuve pie ūdenskrātuves.

Lizuma vidusskolas klašu audzinātāju programmās ir sadaļa „Darbība ekstremālās situācijās”, kurās bērni tiek mācīti kā rīkoties dažādās situācijās, tai skaitā ugunsgrēka gadījumā. Ir notikušas apmācības sadarbībā ar Ugunsdrošības dienestu un Valsts policiju.

Pagasta centrā trijās vietās ir uzstādītas sirēnas.

Lizuma pagastā ir izveidota brīvprātīgā ugunsdzēsēju komanda. Tehnika novietota apkurinātās telpās, kas ļauj operatīvi darboties ziemas periodā.

Ugunsdzēsības mašīna un komanda ir šādos kaimiņu pagastos:

1. Druvienas pagastā,
2. Rankas pagastā,
3. Lejasciema pagastā,
4. Tirzas pagastā,

Ugunsnelaimes gadījumā uz izsaukuma vietu izbrauc Lizuma ugunsdzēsēju komanda, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Gulbenes nodaļas brigādes un tuvāko pašvaldību brīvprātīgās ugunsdzēsēju komandas, kā arī ievēro Gulbenes rajona padomes Teritorijas plānojumā izstrādāto ugunsdzēsības shēmu.

Nosacījumi teritorijas izmantošanā

- **Izstrādāt civilās aizsardzības pasākumu plānu.**
- **Izveidot ugunsdzēsības posteni saskaņā ar MK 2004.g.3.februāra noteikumiem Nr.61 „kārtība kādā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests veic un vada ugunsgrēku dzēšanu un glābšanas darbus” prasībām.**
- **Apzināt iespējas par būvju piemērošanu civilās aizsardzības vajadzībām.**
- **Veicot apbūvi pašvaldības teritorijā, paredzēt ugunsdrošības attālumus starp dzīvojamām ēkām, rūpniecības uzņēmumiem, degošu šķidrumu noliktavām un piebraucamiem ceļiem atbilstoši Latvijas būvnormatīviem LBN 100.**
- **Izstrādāt plānojumu ugunsdrošības ūdens ņemšanas vietām un tās izbūvēt, lai pilnībā nodrošinātu ugunsdzēsības vajadzībām nepieciešamo ūdensapgādi, ievērojot attālumus no esošajiem objektiem, atbilstoši Latvijas būvnormatīviem LBN 222-99 un LBN 201-96.**

2.7.14. Kapsētu teritorijas.

Lizuma pagasta teritorijā atrodas divas kapsētas: Sila kapi un Gaujas kapi Velēnā. Abās kapsētās atrodas kapličas.

Lizuma pagastā nav izveidota dzīvnieku kapsēta. Kritušie mājlopi tiek savākti un transportēti uz Valmieru, kur notiek to iznīcināšana. Turpmāk jārisina jautājums par mājas(istabas) dzīvnieku liķu apglabāšanu jeb mīļdzīvnieku kapsētas izveidi, jo mājdzīvnieku liķus drīkst iznīcināt tos pārstrādājot vai sadedzinot Pārtikas un veterinārijas dienesta atzītos attiecīgos uzņēmumos vai aprakt Pārtikas un veterinārijas dienesta reģistrētajās mājas(istabas) dzīvnieku kapsētās.

2.7.15. Kopīgo interešu teritorijas

Lizuma pagasta administratīvā teritorija robežojas ar Tirzas, Lejasciema, Druvienas un Rankas pagastiem Gulbenes rajonā.

Lizuma pagasta padome ir iesaistījusies arī Vidzemes plānošanas reģionā – dalībiece Vidzemes attīstības aģentūrā (VAA).

Kopīgas intereses teritoriju attīstība plānošanā izpaužas kopīgu programmu, rīcības plānu, projektu izstrādē un īstenošanā. Pašvaldībai jāveicina sadarbība ar kaimiņu pašvaldībām pilnīgākai resursu izmantošanai.

Kopīgas intereses ar kaimiņu pagastiem ir ceļu infrastruktūras sakārtošana.

Lizuma pašvaldībai ir jārada interese kaimiņu pašvaldībās par kopīgu:

- tūrisma produktu izstrādi;
- vides aizsardzības jautājumu risināšanu;
- sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanu;
- dabas resursu izmantošanu;
- kultūras un sporta pasākumu koordināciju;
- ceļu infrastruktūras sakārtošanu.

3.Turpmākie plānošanas pasākumi.

Kultūrvēsturisko objektu individuālo aizsargjoslu izstrādāšana un instrumentāla uzmērīšana dabā.

Ugunsdrošības ūdens ņemšanas vietu plānojuma izstrāde.

Detālpilānojumu izstrāde perspektīvajām apbūves teritorijām, Lizuma centram un Lizuma muižas apbūvei (jaunu ēku būvniecības darbu uzsākšanai).

Apsaimniekošanas noteikumu izstrāde dabas parkiem, ainaviski vērtīgajām teritorijām un vietējās nozīmes kultūras un dabas pieminekļiem.

4.Teritorijas plāna grozīšanas kārtība.

Teritorijas plānojuma grozīšanas kārtību nosaka Latvijas Republikas **Ministru kabineta noteikumiem Nr.883** "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" (19.10.2004.).

Grozījumus teritorijas plānojumā izdara tādā pašā kārtībā, kā jaunu teritorijas plānojumu izstrādē.

Pēc esošā plānojuma izvērtēšanas, jaunievēlētā pašvaldība var ierosināt izdarīt grozījumus esošajā teritorijas plānojumā vai izstrādāt jaunu. Pie novadu veidošanas esošo teritorijas plānojumu uzskatīt par pamatu jauna plānojuma izstrādei.

Grozījumi esošajā plānojumā, vai jauna plānojuma izstrāde nepieciešama pēc tam, kad stājies spēkā jauns reģiona vai nacionālais plānojums, kura prasības jāievēro rajona plānojumā.

5. Teritorijas plānojuma risinājumu apraksts un pamatojums.

<p>Nosacījumi LR MK noteikumos Nr. 883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" (19.10.2004)</p>	<p style="text-align: center;">Risinājumi Lizuma pagasta teritorijas plānojumam</p>
<p>Plānotās administratīvās teritorijas un ciemu robežas</p>	<p>Lizuma pagasta administratīvās teritorijas robežu maiņa nav paredzēta. Lizuma pagastā ciemu robežas noteiktas ar Lizuma pagasta 1999.gada 13.maija sēdes lēmumu (protokols Nr.5,4.§). Teritorijas plānojuma izstrādes gaitā robežas tika precizētas.</p>
<p>Teritorijas apdzīvojuma struktūras attīstība</p>	<p>Plānojums paredz saglabāt esošo lauku apdzīvojuma struktūru un lauku ainavu, kā ieteicamo apdzīvojuma tipu nosakot viensētu apbūvi. Lizuma pagasta centrs ir Lizuma ciems, kurā ir nodrošināta dažādu pakalpojumu saņemšanas iespējas visiem pagasta iedzīvotājiem (pagasta padome, kultūras nams, bibliotēka, vidusskola, pasts, dienas centrs pensijas vecuma personām, ģimenes ārsta prakse, aptieka, saimniecības un rūpniecības preču veikali). Turpmākajos gados plānots attīstīt pakalpojumu sniegšanas centru arī Velēnas ciemā. Velēnā darbojas degvielas uzpildes stacija. Lizuma ciemā dzīvo 44,4 % pagasta iedzīvotāju, Velēnas ciemā – 7.5 %</p>
<p>Zemes dziļu nogabalu, derīgo izrakteņu un atradņu teritorija</p>	<p>Lizuma pagastā nav rajona nozīmes smilts un grants karjeru. Pašreiz pagastā ir 2 zemes dziļu ieguves vietas: smilts karjers „Augstie kalni” un smilts-grants karjers „Saliņkrogs II”, kuras izmanto pašvaldības autoceļu remontam. No pārējām vietējās nozīmes smilts- grants atradnēm pagasta teritorijā patreiz nedrīkst izmantot derīgos izrakteņus. Turpmākajos gados paredzēts apgūt jaunas derīgo izrakteņu teritorijas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Jāturpina darbs pie derīgo izrakteņu izpētes</p>
<p>Rekreācijas, tūrisma, izglītības, kultūras, sporta, zinātnes un sociālās infrastruktūras teritorijas un objekti</p>	<p>Plānojumā paredzēts saglabāt esošos izglītības, kultūras un sociālās infrastruktūras objektus un tiem piešķirtās teritorijas līdzšinējai izmantošanai. Nozīmīgākie jaunveidojamie infrastruktūras objekti ir: - atpūtas un peldvietas Rīdūžu karjerā un pie Jaunzemu dīķa, esošo attīrīšanas iekārtu rekonstrukcija, Lizuma un Velēnas ciemu ūdensapgādes sistēmas rekonstrukcija. Gaujas upe ir vienīgais nozīmīgais ūdensteces objekts, kuru var izmantot tūrisma un atpūtas vajadzībām</p>

<p>Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas un kultūras pieminekļi</p>	<p>Plānojuma kartogrāfiskajā daļā norādīti esošie valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi un īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas un to aizsargjoslas. Plānojumā norādīti ar pašvaldības lēmumu noteiktie aizsargājamie kultūrvēsturiskie un dabas objekti. Jāizstrādā šo teritoriju apsaimniekošanas noteikumi.</p>
<p>Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi un saudzējamās ainaviskās teritorijas</p>	<p>Lizuma pagasta plānojumā norādītas viena rajona nozīmes ainaviski vērtīgās teritorija: Lizuma un 6 vietējās nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas: Gaujas ainavu telpa, ozolu aleja virzienā no Lizuma uz Velēnu, Lizuma centra kultūrvēsturiskā ainava, Pereškalns ar ainavu, Ģeistu kalns ar ainavu, Uriekstes pilskalns, Augstie kalni.</p>
<p>Valsts aizsardzības teritorijas un objekti, civilās aizsardzības objekti</p>	<p>Lizuma pagasta administratīvajā teritorijā nav valsts aizsardzības un civilās aizsardzības teritoriju un objektu, kā arī tādu izveide nav plānota.</p>
<p>Riska teritorijas un objekti</p>	<p>Pašvaldības teritorijā nav rūpnieciska rakstura vai citādu veida objektu ar būtisku ietekmi uz vides kvalitāti. Saimnieciskās aktivitātes pamatā ir saistītas ar lauksaimniecību un mežizstrādi.</p> <p>Lizuma pagasta teritorijā Velēnas ciemā atrodas degvielas uzpildes stacija un gāzes balonu novietne.</p> <p>Jaunu stacionāro ķīmisko vielu vai ķīmisko produktu uzglabāšanas, ražošanas vai pārstrādes objektu ar būtisku ietekmi uz vidi objektu izveide tuvāko 12 gadu laikā nav plānota.</p> <p>Saskaņā ar Gulbenes rajona plānojumu, Lizuma pagastu šķērso bīstamo kravu transportēšanas maršruts pa valsts 1. šķiras ceļiem P-38 Velēna-Cesvaine un P27 Smiltene-Gulbene.</p> <p>Ar ražošanu saistītu objektu attīstībai Lizuma pagasta lauku teritorijā primāri izmantojamas esošās padomju laika saimniecisko objektu (darbnīcas, fermas) teritorijas, tās nepieciešamības gadījumā reģenerējot vai paplašinot.</p> <p>Jaunu industriāla rakstura objektu apbūve pieļaujama veicot sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu.</p> <p>Esošo saimnieciska rakstura objektu paplašināšana nav atļauta ūdens objektu aizsargjoslās.</p> <p>Paredzēta neizmantoto artēzisko urbumu tamponēšana.</p> <p>Jaunu sabiedriska vai daudzfunkcionāla rakstura objektu izbūve vai apbūve, kas saistīta ar zemes īpašumu apvienošanu vai sadalīšanu ūdens objektu aizsargjoslā ir atļauta veicot</p>

	grozījumus teritorijas plānojumā un izstrādājot detālplānojumu
Nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijas, meliorētās zemes, hidrotehniskās būves un apmežošanas teritorijas mežsaimnieciskajās teritorijās	<p>Pagasta teritorijas plānojumā parādītas nacionālās un rajona nozīmes lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas. Tās precizētas atbilstoši LR MK 2006.gada 14.februāra noteikumiem Nr. 142 "Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām" un ņemot vērā ciemu reālās apbūves teritorijas.</p> <p>Lauksaimnieciskajās teritorijās ir izdalītas meliorētās zemes. Lauksaimniecībā izmantojamām zemēm netiek ierobežotas zemju transformēšanas iespējas citos izmantošanas veidos (apbūvei, dīķsaimniecību izveidei, apmežošanai), cik tālu tas nav pretrunā ar augstākstāvošo normatīvo aktu prasībām un nemazina apkārtējo nekustamo īpašumu vērtību, transformēšanu veicot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.</p> <p>Mežu resursu izmantošanā pašvaldība nenosaka papildus nosacījumus esošajiem meža nozares likumdošanā ietvertajiem nosacījumiem.</p>
Būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas, kā arī teritorijas, kurām nepieciešama īpaša inženiertehniskā sagatavošana	<p>Pagasta teritorijas plānojumā parādīta plūdu teritorija, kura izmantojama palienas pļavām. Būvniecība šajā teritorijā nav paredzēta.</p>
Inženierkomunikāciju un transporta teritorijas (trases), objekti, maģistrālie tīkli, ostu teritorijas, trokšņu zonas, prasības satiksmes organizācijas pilnveidošanai un ceļu satiksmes drošības uzlabošanai, 110 kV elektroenerģijas pārvaldes tīkli un 20 kV elektroenerģijas	<p>Inženiertehniskās infrastruktūras attīstības jomā tiek plānota esošās infrastruktūras saglabāšana, uzturēšana un modernizācija. Teritorija ir optimāli nodrošināta ar energo un ūdens resursiem. Nepastāv ierobežojumi elektroenerģijas izmantošanas apjomu palielināšanai, kā arī jaunu pieslēgumu izveidei. Būtiskākie ieguldījumi inženiertehniskās apgādes jomā ir plānoti ūdensapgādes un notekūdeņu attīrīšanas jomas sakārtošanai un modernizācijai. Inženiertehnisko komunikāciju turpmākās attīstības konkrētie risinājumi tiek definēti turpmākās plānošanas gaitā, tehnisko projektu izstrādes ietvaros.</p> <p>Plānojumā parādītas 110 kV un 20 kV elektrolīnijas lauku teritorijā un zemsprieguma līnijas ciemu teritorijā.</p> <p>Parādīts telekomunikāciju kabelis lauku teritorijā un elektronisko sakaru tīkli ciemos.</p> <p>Plānojumā parādīts perspektīvo dabas gāzes vadu trases saskaņā ar rajona plānojumu.</p> <p>Esošais ceļu tīkls Lizuma pagastā nodrošina teritorijas apkalpošanu. Galvenā uzmanība tiks veltīta esošā ceļu tīkla uzturēšanai. Kā būtiska nepieciešamība plānojumā tiek ietverta</p>

sadales tīkli	valsts pirmās šķiras ceļa P38 Cesvaine – Velēna ceļa posma Lizums-Tirzas pag. robeža un valsts otrās šķiras ceļa V 433 Lizums-Druviena noasfaltēšana.
Ūdenstilpju izvietojums, ūdens ņemšanas un notekūdeņu novadišanas vietu, ūdens attīrīšanas būvju un organizēto peldvietu izvietojums, pazemes ūdeņu aizsardzības teritorijas	<p>Pazemes ūdeņu dabiskā aizsargātība ir pietiekami augsta un neprasa papildus pasākumus normatīvos noteiktajiem (Aizsargjoslu likums, Aizsargjoslu ap dzeramā ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika). Ūdensapgādei izmantojamo artēzisko urbumu nodrošinājums vērtējams kā pietiekams. Jaunas dzeramā ūdens ieguves vietas centralizētai ūdensapgādei turpmākajos 12 gados netiek plānotas.</p> <p>Plānojumā ir paredzēta notekūdeņu un kanalizācijas tīklu rekonstrukcija, šiem mērķiem izmantojot esošās tīklu trases un teritorijas,</p> <p>Līdz šim pagasta teritorijā nav bijušas izveidotas labiekārtotas publiskas peldvietas. Tādu izveidot, atbilstošu normatīvo aktu prasībām, nav plānots, bet paredzēts labiekārtot peldēšanās vietu Rīdūžu karjerā un Jaunzemu dīķī. Plūdu teritorijas Lizuma pagastā ir dabiskās Gaujas upes palienes pļavas, kas neapdraud apdzīvotas vietas</p>

6. Teritorijas plānojuma zonējuma apraksts

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos noteiktas definīcijas teritorijas izmantošanas veidiem un to apakškategorijām, kas atšķiras pēc prasībām to izmantošanai, un norādīti attiecīgajam teritorijas izmantošanas veidam un atļautajām izmantošanām atbilstošie atļautie nekustamā īpašuma lietošanas mērķi¹

Lauksaimniecības teritorijas ir zemes, kur primārā zemes un būvju izmantošana ir lauksaimnieciska izmantošana - tradicionālā un netradicionālā lauksaimnieciskā ražošana un ar to saistītie pakalpojumi. Lauksaimniecības teritorijas ietver sevī lielsaimniecību, zemnieku saimniecību, piemājas saimniecību, viensētu un mazsaimniecību teritorijas, kā arī lauksaimniecības uzņēmumu kompleksus, kuri ir specializējušies konkrētā lauksaimniecības nozarē un kopā ar lauksaimniecībā izmantojamo zemi izmanto atbilstoši uzņēmējdarbības specifikai nepieciešamās ēkas un būves, kas kalpo šo specializēto uzņēmumu ražošanas procesu nodrošināšanai. Lauksaimniecības teritorijām teritorijas plānojumā izdala šādas apakškategorijas:

īpaši vērtīgo lauksaimniecības zemju teritorijas, kuru mērķis ir saglabāt pagasta kultūrainavu un īpaši vērtīgo lauksaimniecības zemju resursus daudzfunkcionālās primārās lauksaimnieciskās ražošanas - augkopības, lopkopības, augļkopības, netradicionālās lauksaimniecības, lauku tūrisma un citām vajadzībām:

- **nacionālās nozīmes lauksaimniecības teritorijas** - lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kuru novērtējums ir 50 un vairāk balles un tīrumu platība lielāka par 50 ha (zemes īpašnieki un lietotāji var būt vairākas personas),
- **rajona nozīmes lauksaimniecības teritorijas** - lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kuru novērtējums ir 50 un vairāk balles, bet tīrumu platība mazāka par 50 ha.
- **meliorētās lauksaimniecības zemju teritorijas.**

Mežsaimniecības teritorijas ir teritorijas, kur primārais zemes un būvju izmantošanas veids ir mežsaimniecība un kokmateriālu sagatavošana, meža aizsardzība un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kā arī ar mežsaimniecību un kokmateriālu sagatavošanu saistītie pakalpojumi un meža infrastruktūras objekti. Mežsaimniecības teritorijām teritorijas plānojumā izdala:

- **saimniecisko mežu teritorijas**, kur primārā un sekundārā izmantošana ir mežu resursu saimnieciska izmantošana,
- **mikroliegumu un to buferzonu teritorijas** - aizsargājamās mežu teritorijas, kur galvenais zemes izmantošanas veids ir dabas aizsardzība un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana,
- **purvu teritorijas**, kuru primārā izmantošana ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, bet sekundārās – kūdras ieguve, mežsaimnieciska izmantošana un rekreācija.

Individuālo dzīvojamo māju apbūves teritorija (DzS) jeb savrupmāju apbūves teritorija ir zemesgabali un teritorijas, kas paredzēti kvalitatīvas mājokļa funkcijas nodrošināšanai ģimeņu mājās uz atsevišķiem zemesgabaliem vidē ar augstu ekoloģisko vērtību.

Daudzdzīvokļu māju apbūves teritorija (DzM) apbūves noteikumos ir zemesgabali un teritorijas, kas paredzēti kvalitatīvu un daudzveidīgu mājokļu un intensīvas vai vidēji intensīvas dzīvojamās funkcijas nodrošināšanai namos ar īres vai privātiem dzīvokļiem šim nolūkam īpaši izbūvētā un labiekārtotā vidē.

Sabiedrisko objektu apbūves teritorija (S) apbūves noteikumos ir nekomerciālu sabiedrisko iestāžu apbūves teritorija, kur primārā zemes, ēku un būvju vai to daļu izmantošana kalpo publiskiem, sabiedriskiem vai sociāliem un tamlīdzīgiem nolūkiem.

Jaukta darījumu un dzīvojamās apbūves teritorija (JDDz) ir daudzfunkcionālas izmantošanas teritorija, kur primārā zemes, ēku un būvju vai to daļu izmantošana kalpo pašvaldības ekonomiskās un sociālās attīstības nodrošināšanai un ietver darījumu, tirdzniecības, pakalpojumu un citas komerciāla rakstura iestādes, sabiedriskās iestādes (skolas, bērnudārzus, doktorātus, bibliotēku, baznīcu u.tml.) un dzīvokļus jauktas izmantošanas ēkās, kā arī nelielas ražotnes, kas nerada kaitējumu videi, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus, darba un dzīves vietas apdzīvoto vietu centros.

Ražošanas objektu apbūves teritorijas ar šādām apakškategoriām:

- **Jaukta ražošanas teritorija (JR)** apbūves noteikumos ir izbūves teritorija, kur primārā zemes, ēku un būvju vai to daļu izmantošana kalpo intensīvai jauktai apbūvei ar daudzveidīgām rūpnieciskās ražošanas un komerciāla rakstura funkcijām, izslēdzot dzīvojamo funkciju.
- **Lauksaimnieciska rakstura uzņēmumu apbūves teritorijas (RL)** - teritorija atsevišķi izdalītu lauksaimniecības ražošanas, lauksaimniecības servisa uzņēmumu, lopkopības fermu un lauku saimniecību nedzīvojamo ēku apbūvei un uzturēšanai.

Inženiertehniskās apgādes objektu teritorijas (T) ir teritorijas, kur primārais izmantošanas veids ir valsts un pašvaldības inženierkomunikāciju objekti, kā arī publiskas izmantošanas auto novietnes (arī garāžas), bet atsevišķos gadījumos arī auto novietnes un garāžas kā dzīvojamās apbūves infrastruktūras objekts.

Līnijbūvju teritorijas (LT) ir teritorijas, kur primārā zemes un būvju izmantošana ir autotransporta, gājēju un velosipēdistu satiksme, kā arī un maģistrālo u.c. inženiertehniskās apgādes tīklu un objektu izvietošana un dzelzceļš.

- **Ielu un ceļu teritorija** ir zemesgabali un izbūves teritorijas, kur primārā zemes un būvju izmantošana kalpo sabiedriskā (publiskā), privātā un kravu autotransporta satiksmes un gājēju un velosipēdu satiksmes nodrošināšanai,

kā arī transporta un inženiertehniskās apgādes būvju izvietojumam. Ielu un ceļu teritorija ir attiecīgo objektu nodalījuma joslu zeme, veidojot ceļu, ielu un laukumu tīklu, ietverot ielu un laukumu apstādījumus, kā arī inženiertehnisko tīklu un komunikāciju koridorus.

- **Dzelzceļa teritorija** apbūves noteikumos ir zemesgabali un izbūves teritorijas, kur primārā zemes, ēku un būvju vai to daļu izmantošana kalpo vai ir rezervēta dzelzceļa infrastruktūras darbības nodrošināšanai un valsts un pašvaldības nozīmes inženierkomunikāciju objektu izvietojumam.

Atklātās izbūves teritorijas apbūves noteikumos ir izbūves teritorijas, kurās zemes un būvju izmantošanas mērķi ir daudzveidīgas aktīvās un pasīvās atpūtas iespēju nodrošināšanai brīvā dabā pašvaldības iedzīvotājiem un viesiem, dabas pamatnes saglabāšana un ar rekreāciju saistītas brīvdabas būves, kā arī citi specifiski izmantošanas veidi. Teritorijas plānojumā noteiktas šādas atklāto ārtelpu izbūves teritoriju apakš kategorijas:

- **Publisko apstādījumu teritorijas (ZA)** ir dažādu funkciju (ekoloģisko, rekreācijas, pašvaldības tēla veidošanas u.c.) nodrošināšanai saglabātas un/vai mērķtiecīgi izveidotas, ar augiem apaugušas vai apaudzētas, publiski pieejamas teritorijas, kurās apbūve pieļaujama tikai galvenās izmantošanas un tās palīgizmantošanu nodrošināšanai ar nepieciešamajām telpām. Publisko apstādījumu teritorijas kā galvenā izmantošana parasti ir parki un skvēri, bet ūdensobjektu krastos var veidot labiekārtotus krastmalu apstādījumus.
- **Rekreācijas, tūrisma un sporta apbūves teritorijas (ZR)** ir īpaši veidotas un labiekārtotas sabiedriskas izmantošanas teritorijas pašvaldības funkciju nodrošināšanai, kas paredzētas daudzveidīgas aktīvās un pasīvās atpūtas iespēju nodrošināšanai, kultūras, izziņas un nekomerciālu sporta pasākumu organizēšanai augstvērtīgas dabiskās vides apstākļos, izmantojot teritorijas ekoloģisko un ainavisko potenciālu.
- **Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ZD)** ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumiem un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas nolūkā aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību, nodrošināt

zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību, saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

- **Kapsētu teritorija (ZK)** ir īpaši labiekārtota teritorija, kas paredzēta mirušo apbedīšanai un ar to saistīto ceremoniālo ēku apbūvei.
- **Ūdenstilpju teritorijas (Ū)** ir dabīgās un mākslīgās ūdenstilpes (ezeri, dīķi u.c.) un ūdensteces (upes, strauti u.c.) un periodiski applūstošās teritorijas, kuru izmantošana saistīta ar ūdenssaimniecību, rekreāciju un virszemes ūdeņu noteci, kā arī būves ūdenī, kas saistītas ar attiecīgā ūdens objekta izmantošanu (laivu piestātnes, peldētavas u.c.) un uzturēšanu (slūžas, dambji u.c.).

Mazdārziņu teritorija ir ciema dzīvojamās apbūves vai apstādījumu rezerves teritorija, kas izmantojama lauksaimnieciski un rekreācijas nolūkos individuālajiem augļu un sakņu dārziem.

Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas (IT) ir teritorijas derīgo izrakteņu, piemēram, smilts, grants, sapropeļa, māla, kūdras u.c. ieguvei un pirmapstrādei.

Lizuma pagasta padomes priekšsēdētājs

A.Strads

PIELIKUMI

1. Lizuma pagastā ierīkoto ūdens apgādes urbumu raksturojums
2. Pašvaldībai piederošās ielas un ceļi.
3. Pašvaldībai piederošās zemes.
4. Kartoshēmas.

ⁱ MK 20.06.2006. noteikumi Nr.496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība”.